

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АКСУБАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ШӘРБӘН АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

КАРАР

№ 77

19.12.2018 ел

Татарстан Республикасы
Аксубай муниципаль районы
«Шәрбән авыл жирлеге»
Муниципаль берәмлекнең Уставы турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Федераль законы, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы, «жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2007 елның 15 июнәдәгә 100-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Федераль законы нигезендә» Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында "28.07.2004 №45-ТРЗ Татарстан Республикасы Законы белән, Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән авыл жирлеге уставына нигезләнәп, Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән авыл жирлеге Советы карары:

1. Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының « Шәрбән авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын 1 нче кушымтага ярашлы кабул итәргә.

2.9 нчы Пункт, 1 нче кушымтаның 5 нче маддәсенә 14 нче пункты 01.01.2019 елдан үз көченә керә.

3. Үз көчен югалткан дип тану:

- «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының Шәрбән авыл жирлеге «муниципаль берәмлеге Уставы турында» 2010 елның 31 августындагы 12 номерлы карар (Россия Федерациясе Юстиция министрлығының Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан 2010 елның 30 сентябрдә теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033212010001).

- «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 2012 елның 17 августындагы 7 номерлы карар (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлығының Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан 26.09.2012 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033212012001).

- «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 2014 елның 24

апрелендәге 5А номерлы карар (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан 31.07.2014 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033212014001).

- «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 2015 елның 6 мартындагы 6 номерлы карар (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан 16.04.2015 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033212015001).

- «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 2015 елның 21 декабрендәге 12 номерлы карар (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан 05.02.2016 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033212016001).

- «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 2017 елның 30 гыйнварындагы 34 номерлы карар (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан 27.06.2017 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033212017001).

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Шәрбән авыл жирлеге «муниципаль берәмлеге Уставы турында» 2018 елның 2 октябрендәге 68 номерлы карар

4. Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Шәрбән авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә элекке уставын федераль закон нигезендә билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен Юстиция органына жиберергә.

5. Элекке карарны Аксубай муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга <http://aksubayevo.tatarstan.ru>, мәгълүмат стендларында. Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга <http://pravo.tatarstan.ru/> Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә.

6. Элекке карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Шәрбән авыл жирлеге
Совет Рәисе

Д.А.Шарифуллин

Кабул ителде
Шәрбән авыл жирлеге
19 .12.2018 ел №77 Совет карары белән
Шәрбән авыл жирлеге Советы Рәисе
_____ Д.А.Шәрифуллин

УСТАВ
ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АКСУБАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
»ШӘРБӘН АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ"
МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК

Шәрбән авылы
2018 ел

I бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1 нче маддә. «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән авыл җирлеген» муниципаль берәмлегенен исеме һәм хокукый статусы

1. «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының Шәрбән авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенә авыл җирлеге статусы бирелгән.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме муниципаль берәмлек Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Шәрбән авыл җирлеге (алга таба текст буенча торак пункт).
3. Муниципаль берәмлек Шәрбән авыл җирлеге Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы составына керә.
- 2 нче маддә. Торак пунктның территорияле төзелеше

1. Торак пункт территориясе составына торак пунктлар керә: Шәрбән авылы.
2. Торак пунктның административ үзәге – Шәрбән авылы.
3. Торак пункт чикләре «Аксубай муниципаль районы «муниципаль берәмлегенен һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренен территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 19-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Торак пункт территориясе составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан җирләр керә.
5. Торак пункт чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы Законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
- 3 нче маддә. Гражданның җирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Җирле үзидарә Россия Федерациясе гражданның тарафыннан җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүенә башка формаларында катнашу, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлан куелган һәм башка җирле үзидарә органның аша гамәлгә ашырыла.
2. Гражданның җирле үзидарәне турыдан-туры да, үз вәкилләре аша да, женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, милек һәм вазифа хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, ышануларына, иجتимагыый берләшмәләргә каравына карамастан, тигез хокукларга ия. Торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче чит ил гражданның җирле үзидарә гамәлгә ашырылганда Россия Федерациясенә халыкка килешүләренә һәм федераль законнарда ярашлы хокукларга ия.
3. Һәркем җирле үзидарә органның һәм вазифа затларга турыдан-туры мөрәҗәгать итәргә, җирле үзидарә органның эшчәнлегенә турында мәгълүмат алырга хокукы.
4. Гражданның җирле үзидарә органның сайларга һәм сайланарга хокукы.
5. Россия Федерациясенә дәүләт телен белгән гражданның муниципаль хезмәтне үтү өчен тигез шартларга һәм аның үтү өчен тигез шартларга ия, аның женесенә, расасына, милләтенә, чыгышына, милкәти һәм вазифа хәленә, яшәү урынына, дингә, ышануларга, иجتимагыый берләшмәләргә каравына, шулай ук муниципаль хезмәткәренен һөнәри һәм эшлекле сыйфатларына бәйле булмаган башка шартларга карамастан.
6. Җирлекнең җирле үзидарә органның һәм вазифа затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр законда башкасы каралмаган булса, җирлекнең җирле үзидарә органның эшчәнлегенә турында гражданның башка тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.
7. Җирле үзидарә органның массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка даими рәвештә торак пунктны һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең ин мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чәтләрен үстерү, социаль ташламалар, жәмогать тәртибен саклау торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр итәләр.
8. Гражданның, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, җирле үзидарә органның һәм вазифа затларының карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) судта бәхәсләшәргә хокукы.
- 4 нче маддә. Җирле үзидарә органның структурасы

1. Җирлекнең җирле үзидарә органның структурасына җирлек Советы, җирлек башлыгы, җирлекнең башкарма комитеты, җирлекнең Ревизия комиссиясе, уставка ярашлы рәвештә төзелә торган башка җирле үзидарә органның керә.
2. Җирле үзидарә органның структурасын үзгәртү әлеге уставка үзгәреشلәр күртү юлы белән башкарыла.
- 5 нче маддә. Җирле эһәмияттәге торак пункт мәсьәләләре

1. Торак пункт карамагындагы җирле эһәмияттәге мәсьәләләргә түбәндәгеләр керә:
 - 1) җирлек бюджеты проектының төзү һәм карар, җирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;
 - 2) җирле салымнары һәм жьеснарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;
 - 3) җирлекнең муниципаль милкендә булган милеккә ия булу, файдалану һәм аның белән идарә итү;
 - 4) торак пунктлар чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәмин итү;
 - 5) торак пунктта яшәүчеләренә элемтә, жәмогать туклануы, сәүдә һәм конкуреш хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;
 - 6) ял оештыру һәм авыл халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;
 - 7) Җирлек территориясендә физик култыра, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, җирлекнең рәсми физкультура-саламәтләнәдерү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;
 - 8) торак пунктның архив фондларын формалаштыру;
 - 9) торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйләләрен раслау, аларның үтәлешен контрольдә тоту, күрсәтелгән Кагыйләләргә ярашлы рәвештә торак пункт территориясен төзекләндерүне оештыру
 - 10) адреслашу объектарына адреслар биру, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл чәтләре элементларына исемнәр биру (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның җирле эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге плашаштыру структурасы элементларына исемнәр биру, мондый исемнәрне үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны Дәүләт адреслы реестрлар;
 - 11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;
 - 12) торак пунктта балалар һәм ышьләр белән эшләү буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру;
 - 13) жәмогать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлегенә өчен шартлар тудыру;
 - 14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнашу;
 - 15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм җирләү урыннарын тоту;
 - 16) торак пункт чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкәләтләр чикләрендә оештыру;
 - 17) торак пунктлар чикләрендә җирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегенә;

18) торак пункт территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклауга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) авыл жирлегендә яшәүчеләрен күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирелә керүен тәмин итү.

2. Федераль законнарда ярашлы рәвештә, жирлекнең жирле үзидарә органнары Аксубай муниципаль районының жирле үзидарә органнары белән жирлек бюджетынан муниципаль район бюджетына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бирелә торган бюджетара трансфертлар һисабына жирле аһәмияттәге мәсьәләләренә хал итү буюнча үз вәкаләтләренән бер өлешен аларга тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы.

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары жирле үзидарә органнары белән жирле аһәмияттәге мәсьәләләренә хал итү буюнча үз вәкаләтләренән бер өлешен аларга Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә муниципаль район бюджетынан жирлек бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар һисабына тапшыру турында килешү төзәргә хокуклы.

6 нчы маддә. Жирле үзидарә органнарының жирле аһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләренә хал итүгә хокуклары

1. Жирле үзидарә органнары:

1) торак пункт музейларын булдыру;

2) торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр банкка;

3) опека һәм попечительлек буюнча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;

4) торак пункт территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрен хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтләр арасындагы мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;

6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләренә һәм учреждениеләренә мобилизацияләү буюнча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

7) муниципаль яңын күзәтчелеген булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәмин итүне жәмәгать контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү;

10) "Россия Федерациясендә инвалидларның социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) Россия Федерациясендә 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "куланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган куланучылар хокукларын яклау буюнча чараларны гамәлгә ашыру.

12) гражданның торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондын торак урыннарын арендага шартнамәләре буюнча муниципаль торак фондын торак урыннарын бирү;

13) торак пункт территориясендә яшәүче караучысыз хайваннары тоту һәм тоту буюнча чараларны гамәлгә ашыру;

14) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;

15) инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрен, адаптив физик культура һәм адаптив спортның Физик культураның һәм спортның үстерүгә ярдәм күрсәтү.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары алегә статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләренә хал итәргә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга, шулай ук органнар компетенциясенә кермәгән башка мәсьәләләренә хал итәргә хокукы башка муниципаль берәмлекләрен жирле үзидарәсе, дәүләт хакимияте органнары һәм аларның компетенциясенән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән чыгарылмаган, жирлек бюджеты керемнәре һисабына, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларынан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә түләүләр нормативлары буюнча салым керемнәре керемнәренән тыш.

7 нче маддә. Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 нче маддә. Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре:

1) жирле үзидарә органнарының торак пунктның социаль-иҗтисади үстерүгә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;

2) жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) төзү;

3) даими яки вакытлыча координацион, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнары булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән башка үзара эш итү формалары.

9 нчы маддә. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазифаларына таләпләрен, муниципаль хезмәткәренә статусын билгеләүне, муниципаль хезмәтне узу шартларын һәм тәртібен кертпә, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәге 50-ФЗ номерлы муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы кодексы һәм жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

Икенче бүлек. ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

10 нчы маддә. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Торак пункт халыкы турыдан-туры жирле үзидарә алып бара һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

1) жирле референдум;

2) муниципаль сайлаулар;

3) депутатны, жирле үзидарәнен сайланган вазифалы кешесен чакыртып алу буюнча тавыш бирү;

4) торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртү мәсьәләләре буюнча тавыш бирү;

- 5) граждaннар жыены;
 - 6) граждaннарнын хокук ижаты инициативасы;
 - 7) территориаль ижтимагый узидаре;
 - 8) авыл жирлеге старостасы;
 - 9) жэмагаты тынлаулары, жэмагаты фикер алышулары;
 - 10) граждaннар жылышы;
 - 11) граждaннар конференциясе (делегатлар жылышы);
 - 12) граждaннар арасында сораштыру;
 - 13) граждaннарнын жирле узидаре оргaннaрына мэрэжагатыларе;
 - 14) Россия Федерациясе Конституциясена, Федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясена һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килмэгэн банка формалар.
- Жирле узидаре оргaннaрынын муниципаль милекте булмаган предриятиелер, учреждениелер, оешмалар, шулай ук физик затлар белэн монэсэбэтлэре, эгэр законнарда башкасы билгелэнмэгэн булса, килешу нигезенде төзелэ.

11 нче мадда. Жирле референдум

1. Жирле референдум жирлек халкы тарафыннан жирле эһәмияттэге мәсьэлэлэрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезенде хал иту максатыннан үткэрелэ.
 2. Жирле референдум торак пунктнын бетен территориясенде үткэрелэ.
 3. Жирле референдумда яшэу урыны торак пункт чиклэрэнде урнашкан Россия Федерациясе граждaннaры катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе граждaннaры яшерен тавыш бирүдэ гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдеру нигезенде жирле референдумда катнашалар.
 4. Жирле референдум үткэру турында карар жирлек Советы тарафыннан:
 - 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия граждaннар;
 - 2) сайлау берлэшмесе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздэ тоткан һәм федераль закон белэн билгелэнгэн тэртиптэ һәм сроklarда теркэлгэн башка ижтимагый берлэшмэ;
 - 3) жирлек Советы һәм алар бергэлэп тэкдим иткэн жирлек башлыгы.
 5. Граждaннар, сайлау берлэшмэлэре, башка ижтимагый берлэшмэлэр инициативасы буенча жирле референдумны билгелэу шарты булып элэге инициативаны яклап имзалар жыо тора, аларнын саны Федераль закон нигезенде жирлек территориясенде теркэлгэн референдумда катнашучылар санынын 5 процентыннан артмаска тиеш.
 6. Жирлек Советы һәм жирлек башлыгы тарафыннан берлекте тэкдим ителгэн референдум үткэру инициативасы жирлек Советы карары һәм жирлек башлыгы карары белэн рэсмилэштерелэ.
 7. Жирлек Советы жирле референдумны жирлек советына документлар кэргэн көннэн алып 30 көн эченде билгели, анын нигезенде жирле референдум билгелэнэ.
 8. Тавыш бирү нэтижелэре һәм жирле референдумда кабул ителгэн карар рэсми рөвештэ бастырылырга (халыкка игълан ителергэ) тиеш.
 9. Жирле референдумда кабул ителгэн карар жирлек территориясенде мэжбүри үтелергэ тиеш һәм нинди дэ булса дэүлэт хакимияте оргaннaры, аларнын вазифан затлары яки жирлекнен жирле узидаре оргaннaры тарафыннан раслауга мохтаж түгел.
 10. Жирлекнен жирле узидаре оргaннaры жирле референдумда кабул ителгэн карарны, алар арасында вэкалэтлэрне аеруга ярашлы рөвештэ, элэге устав белэн үтэуне тэмин итэ.
 11. Жирле референдум үткэру турында карар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгэн карар федераль закон нигезенде суд тэртибенде шыкаты ителергэ мөмкин.
 12. Жирле референдумны эзерлэу һәм үткэру тэртибе «Россия Федерациясе граждaннарнын сайлау хокукларынын һәм референдумда катнашу хокукынын топ гарантиялэре турында» гы Федераль закон һәм «жирле референдум турында»гы Татарстан Республикасы Законны белэн көйлэнэ.
- 12 нче мадда. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлекте муниципаль сайлаулар жирлек Советы депутатларын, жирле узидарэнен сайлап куелган органы эгъзаларын, яшерен тавыш бирүдэ гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезенде жирле узидарэнен сайлап куелган вазифан затларын сайлау максатларында үткэрелэ. Муниципаль сайлаулар жирлек Советы тарафыннан "Россия Федерациясе граждaннарнын сайлау хокукларынын һәм референдумда катнашу хокукынын топ гарантиялэре турында"2002 елнын 12 июнендеге 67-ФЗ номерлы Федераль закон белэн каралган сроklarда билгелэнэ. Федераль закон белэн билгелэнгэн очраklarда муниципаль сайлаулар жирлекнен сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгелэнэ.
2. Жирлек Советы депутатын сайлаулар үткэру өчен "Россия Федерациясе граждaннарнын сайлау хокукларынын һәм референдумда катнашу хокукынын топ гарантиялэре турында"Федераль закон талэплэрэнэ ярашлы рөвештэ бер мандатлы һәм (яки) күп мандатлы сайлау округлары төзелэ. Жирлек Советы депутатларын сайлау мэжбүри, вакытлыча һәм гамэлдэге законнарда билгелэнгэн тэртиптэ һәм сроklarда үткэрелэ.
3. Жирлек Советы депутаты итен тавыш бирү көненде 18 яшыкэ житкэн Россия Федерациясе граждaны, жирле узидарэнен сайлап куелган органы эгъзасы, тавыш бирү көненде 21 яшыкэ житкэн граждaн сайлана ала. Россия Федерациясенен халыкара килешүлэре нигезенде һәм закон нигезенде торак пункт территориясенде даими яшэуче чит ил граждaннaры жирле узидаре оргaннaрына сайланьрга һәм сайланьрга, күрестелгэн сайлауларда Россия Федерациясе граждaннaры белэн бер үк шартларда башка сайлау гамэллэрэнде катнашырга хокуклы.
4. Жирлек Советы депутатларын, жирле узидарэнен сайлап куелган органы эгъзаларын, жирле узидарэнен сайлап куелган вазифан затларын сайлауга эзерлэу һәм үткэру гамэлдэге законнарда ярашлы рөвештэ төзелэ торган сайлау комиссиялэре тарафыннан башкарыла. Депутатларны сайлау турында карарны жирлек Советы тавыш бирү көненэ кадэр 90 көннэн дэ иртэрэк һәм 80 көннэн дэ сонга калмыйча кабул итэ. Бу карар массакүләм мэгълүмат чараларында рэсми рөвештэ кабул ителгэннэн соң биш көннэн дэ сонга калмыйча басылып чыгарылырга тиеш. Федераль закон белэн билгелэнгэн очраklarда, жирлек Советы депутатларын сайлау жирлекнен сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгелэнэ.
5. Эгэр жирлек Советы элэге статьянын 4 пунктында каралган сроklarда, шулай ук жирле узидарэнен вэкиллеке органы булмаган очракта, сайлаулар муниципаль берэмлекнен тиешле сайлау комиссиясе тарафыннан тавыш бирү көненэ кадэр 70 көннэн дэ сонга калмыйча билгелэнэ.
6. Тавыш бирүдэ катнашкан сайлаучыларнын иң күп тавышын алган кандидат сайланган дип таныла. Эгэр Тавыш бирү бер кандидатура буенча үткэрелсе, тавыш бирүдэ катнашкан сайлаучыларнын кименде 50 процентты тавышларын алган кандидат сайланган дип санала. Теркэлгэн кандидатлар алган тавышлар саны тигез булганда, элек теркэлгэн кандидат сайланган дип санала.
7. Жирлек Советы депутатларын, жирле узидарэнен сайлап куелган органы эгъзаларын, жирле узидарэнен сайлап куелган вазифан затларын сайлау нэтижелэре рэсми рөвештэ бастырылырга (халыкка игълан ителергэ) тиеш.

7. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамалга ашыру тәртібінде кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау процедурасын жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының, жирлек Башкарма комитетінің норматив хокукый акты белән билгеләна.
8. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамалга ашыру тәртібінде кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижеләре буенча кабул ителгән мотивациялә карар рәсми рәвештә язма рәвештә аны керткән гражданның инициативасын төркемәә житкереләргә тиеш.

16 нчы маддә. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданның жиеннары һәм конференцияләре үткәру, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру аша башкарыла.
2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданның түбәндәге ашыру территорияләре чикләрендә гамалга ашырыла: күп фатирлы торак йортның подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; торак пункт булмаган авыл торак пункты; гражданның башка яшәу территорияләре.
3. Территориаль ижтимагый үзидарә гамалга ашырыла торган территория чикләре әлегә территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча торак пункт Советы тарафыннан билгеләна.
4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамалга ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.
5. Территориаль ижтимагый үзидарә анын уставына ярашлы рәвештә юридик зат булырга мөмкин һәм коммерциялә булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт төркөвенә алынырга тиеш.
6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында:
 - 1) ул гамалга ашырыла торган территория;
 - 2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
 - 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарының формалаштыру, вәкаләтләрен, хокукларының һәм бурычларының туктату тәртібе, вәкаләтләре срогы;
 - 4) карар кабул итү тәртібе;
 - 5) милекне сатып алу тәртібе, шулай ук күрсәтелгән милектән һәм финанс чараларынан файдалану һәм алар белән идарә итү тәртібе;
 - 6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамалга ашыруның туктату тәртібе.
7. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегә мәсьәләләре буенча гражданның жиеннары, конференцияләре анын уставына ярашлы рәвештә чакырыла.
8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамалга ашыру мәсьәләләре буенча гражданның жиеннары, әгәр анда тиешле территориядә ун алты ашыкә житкән халыкның өчтән бер өлеше катнашса, хокукы дин санала. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамалга ашыру мәсьәләләре буенча гражданның конференциясе хокукы дин санала. әгәр анда гражданның жиеннарында сайланган делегатларының кимендә өчтән икесе катнаша, алар тиешле территориядә яшәүчеләрен кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә, алар ун алты ашыкә житкән.
9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамалга ашыручы гражданның жиеннарының, конференциясенен асрым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:
 - 1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләу;
 - 2) территориаль ижтимагый үзидарә уставының кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту;
 - 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарының сайлау;
 - 4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә төп юнәлешләрен билгеләу;
 - 5) территориаль ижтимагый үзидарәнен керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм анын үтәләше турында хисапны раслау;
 - 6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлегә турындагы хисапларны карау һәм раслау.
10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:
 - 1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатләрен яклый;
 - 2) гражданның жиеннарында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларының үтәләшен тәъмин итә;
 - 3) территорияне тәзкәләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданның социаль-көнкүреш ихтияжларының канәғәтләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданның акчалары хисабына да, жирлек бюджеты акчалары кулланып, жирлек башкарма комитеті белән килешү нигезендә дә гамалга ашыра алалар;
 - 4) әлегә органнар һәм жирле үзидарә вазыйфан затлары тарафыннан мөжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларының жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм жирлек башкарма комитетіна керттергә хокукы.
11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамалга ашыру тәртібе, жирле бюджеттан кирәкә акчаларны бүлөп биру шартлары һәм тәртібе жирлек советының әлегә Уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләна.
- 17 нчы маддә. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру тәртібе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру максатларында халык, жирле үзидарә органнары инициативасы буенча территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүче һәм бу территориаль ижтимагый үзидарәне гамалга ашыру күздә тотылган территориядә яшәүче гражданның жиеннары оештыручы гражданның инициатив төркеме оештырыла.
 2. Гражданның жиеннары Тиешле территориядә территориаль ижтимагый үзидарә булдыру турында Карар кабул итә, анын уставының кабул итә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставының төркәү белән байле мәсьәләләре буенча жирлек Советында гражданның жиеннары тәкъдим итәргә вәкаләтлә (вәкаләтлә) вәкилле (вәкилләренә) билгели.
 3. Территориаль ижтимагый үзидарә жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә уставы төркәлгәннен бирле оештырылган дин санала.
- #### 18 нчы маддә. Территориаль ижтимагый үзидарә уставының төркәү тәртібе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставының төркәү өчен гражданның Жиеннарының вәкаләтлә вәкилле (вәкаләтлә вәкилләре) жирлек башлыгына:
 - 1) гражданның жиеннарының барлык вәкаләтлә вәкилләре тарафыннан имзаланган территориаль ижтимагый үзидарә уставының төркәү турында гариза;
 - 2) Территориаль ижтимагый үзидарә булдыру турында Карар кабул ителгән гражданның жиеннары протоколы, анда гражданның фамилиясе, исеме, әтисенә исеме, дуган көне, сериясе, паспорты яки паспортның алыштыручы документ биру датасы, вәкаләтлә вәкилләренә һәрберсенен яшәу урыны адресы күрсәтелгән;
 - 3) территориаль ижтимагый үзидарә Уставының ике экземпляр.
2. Әлегә статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документлар тапшыру турындагы таләп рохсәт ителми. Вәкаләтлә вәкилләргә документлары алуда исемлек һәм аларны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.
3. Жирлек башлыгы территориаль ижтимагый үзидарә уставының төркәү турында документлар килгән көннен алып ике атна эчендә жирлек Советының уставының төркәү яки аны төркәүдән баш тарту турындагы карары проектын алдан карау һәм әзерләүне оештыра.
4. Гражданның Жиеннарының вәкаләтлә вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарә уставының алдан караганда һәм киңешмә тавышы хокукы белән поселок Советы утырышында катнашырга хокукы.
5. Жирлек советы территориаль ижтимагый үзидарә уставының төркәү турында яки әлегә статьяның 1 пунктында күрсәтелгән документларының жирлек башлыгы алганнан соң 30 көн эчендә аны төркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Уставының төркәүдән баш тартуны мотивацияләргә кирәк.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәудән баш тарту өчен нигезләр булып:
 - 1) Россия Федерациясенең Конституциясенең территориаль ижтимагый үзидарә уставы нормаларының, федераль законнарның, Татарстан Республикасы Конституциясенең һәм Татарстан Республикасы законларының, торақ пункт Уставының, башка муниципаль хокукый актларның каршы килүе;
 - 2) әлеге уставның 16 статьясының 4 пункты таләпләрен үтәмәү;
 7. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәудән баш тарту территориаль ижтимагый үзидарә булдыруның максатка туры килмәве мотивлары буенча рөхсәт ителми.
 8. Жирлек Советы тарафыннан өч көн эчендә территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча кабул ителгән мотивациялә карар расми рәвештә язма рәвештә гражданның жыены вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) житкерелергә тиеш.
 9. Жирлек Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер экземпляр аны теркәү турында билгә белән гражданның жыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче экземпляр Жирлек Советында саклана.
 10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә Жирлек Советы тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр теркәлгән көннән үз көненә керә.
 - 19 нчы маддә. Авыл Жирлегә старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл Жирлегә халкының Жирле Әһәмияттәге мәсьәләләргә хал иткәндә үз ара хезмәттәшлеген оештыру өчен авыл Жирлегә старостасы билгеләнә ала.
2. Авыл Жирлегә старостасы авыл Жирлегә Советы тарафыннан билгеләнә, аның составына әлеге авыл Жирлегә керә, авыл Жирлегә гражданның жыены тәкъдиме буенча әлеге авыл Жирлегә территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия булган кешеләр арасынан.
3. Авыл Жирлегә старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданның хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яки муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче кеше түгел, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм Жирле үзидарә органнары белән турыдан-туры байле башка мөнәсәбәтләрдә тора алмый.
4. Авыл Жирлегә старостасы итен кеше билгеләнә алмый;
 - 1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яки муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;
 - 2) суд тарафыннан эшкә салатсез яки чикләнгән эшкә саләтле дип танылган;
 - 3) гамәлдән чыгарылмаган яки төшерелмәгән хөкөм ителүе булган.
5. Авыл Жирлегә старостасының вәкаләтләре 5 ел тәшкил итә. Авыл Жирлегә старостасының вәкаләтләре әлеге авыл Жирлегә составына кергән Жирлек Советы карары буенча, авыл Жирлегә гражданның жыены тәкъдиме буенча, шулай ук әлеге уставның 39 статьясындагы 1 пунктның 1 7 пунктчаларында билгеләнгән очрақларда вакытыннан алда туктатыла.
6. Авыл Жирлегә старостасы ана йөкләнгән бурычларны хал итү өчен:
 - 1) авыл Жирлегендә Жирле Әһәмияттәге мәсьәләләргә хал итү мәсьәләләре буенча Жирле үзидарә органнары, муниципаль предриятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;
 - 2) халык белән хезмәттәшлек итә, шул исәптән гражданның жыенында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу аша, мондый чаралар нәтижеләре буенча Жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә расмиләштерелгән мөрәҗәгәтләр һәм тәкъдимнәр жиһәрә;
 - 3) авыл Жирлегендә яшәүчеләргә Жирле үзидарә оештыру һәм гамәлдә ашыру мәсьәләләре буенча мәгълүмат бирә, шулай ук Жирле үзидарә органнарынан алынган башка мәгълүматны аларга житкерүдә ярдәм итә;
 - 4) Жирле үзидарә органнарына Жәмәгать тыңлауларын һәм жәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткәрүдә, аларның нәтижеләрен авыл Жирлегендә игълан итүдә ярдәм итә;
 7. Авыл Жирлегә старостасының эшчәнлегә гарантияләре һәм статусының башка мәсьәләләре Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә ала.
 - 20 нче маддә. Жәмәгать тыңлаулары, жәмәгать фикер алышулары

1. Жирлек халкы катнашында Жирле Әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектларын тикшерү өчен Жирлек Советы, Жирлек башлыгы тарафыннан ачык тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.
2. Халык тыңлаулары халык, поселок советы яки поселок башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.
- Халык яки поселок Советы инициативасы буенча үткәрелә торган ачык тыңлаулар поселок Советы тарафыннан билгеләнә, ә поселок башлыгы инициативасы буенча поселок башлыгы тарафыннан билгеләнә.
3. Жәмәгать тыңлауларына:
 - 1) Жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль берәмлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясенең Конституциясенең, федераль законнар, конституция яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очрақлардан тыш;
 - 2) Жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;
 - 3) торақ пунктны социаль-иқтисади үстерү стратегиясе проекты;
 - 4) «Россия Федерациясендә Жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рәвештә, торақ пунктны үзгәртү турында сораулар, әгәр торақ пунктны үзгәртү өчен тавыш бирү юлы белән яки гражданның жыенында күрсәтелгән торақ пункт халкының ризалыгын ачу талап ителә икән. ;
 4. Жәмәгать тыңлауларын үткәрү турындагы карар гамәлдәге законнар һәм Жирлекнең муниципаль норматив хокукый актлары белән билгеләнгән срокларда кабул ителергә тиеш.
 5. Жәмәгать тыңлауларын үткәрү турында карар һәм аларны үткәрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, жәмәгать тыңлаулары үздирелгәнчә 7 көннән дә сонга калмыйча бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.
 6. Халык тыңлауларын үткәрү турында Карар игълан ителгән көннән алып аларны үткәргән көнгә кадәр Жирлек халкы Жирлек башлыгына халык тыңлауларына чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән халык тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль хокукый акт проектына төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән халык тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль норматив хокукый акт проектына төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жиһәрәргә хокукы. Жирлек башлыгы килгән тәкъдимнәргә һәм искәрмәләргә гомумиләштерүне оештыра. Бу тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жәмәгать тыңлауларында катнашучыларга житкерелә.
 7. Жәмәгать тыңлаулары муниципаль норматив хокукый акт проектынан карар көненә кадәр 7 көннән дә сонга калмыйча үткәрелә. Жәмәгать тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынучы затлар чакыруы белән үткәрелә. Жәмәгать тыңлауларында, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, Жирлектә яшәүче теләсә кайсы кеше катнашырга хокукы.
 8. Жәмәгать тыңлауларын үткәрү нәтижеләре буенча Жирле үзидарә органнары һәм Жирлекнең вазифа затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенциясенә жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль хокукый акт проектынан кабул итү кертелгән.
 9. Жәмәгать тыңлаулары нәтижеләре, шул исәптән кабул ителгән карарларның мотивациялә нигезләмәсе, гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган очракта, жәмәгать тыңлаулары үздирелгәннән соң 5 көннән дә сонга калмыйча бастырылырга (ачыкланырга) тиеш.
 10. Жәмәгать тыңлауларын оештыру һәм үткәрү тәртибе Жирлек Советы тарафыннан расланган жәмәгать тыңлаулары турындагы Нигезләмә белән билгеләнә һәм Жирлек халкына Жәмәгать тыңлауларын үткәрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукый акт проекты белән алдан танышуны, Жирлек халкының жәмәгать тыңлауларында катнашуның тәэмин итүче башка чараларны, жәмәгать

тыңлаулары нәтижеләрен бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне), шул исәптән мотивациялә нигезләүне күздә тотарга тиеш кабул ителгән карарлар.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлантыру проектлары, территорияләре чикләү проектлары, территорияләре төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишорлеген яки капитал төзелеш объектын шартлы рәвештә файдалануның рөхсәт ителгән төренә рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән чиктән чик параметрларынан тайпылуга рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, жир участкаларынан һәм капитал төзелеш объектларынан рөхсәт ителгән файдалануның бер төрен жирдән файдалану һәм төзелештә расланган кагыйдәләре булмаганда мондый куллануның икенче төренә үзгәртү мәсьәләләре буенча жәмәгать фикер алышулары һәм жәмәгать тыңлаулары үткәрелә. Аларны оештыру һәм үткәру тәртібе муниципаль берәмлек уставы һәм муниципаль берәмлек вәкилләклә органының норматив хокукый акты белән шәһәр төзелеште ошчәнгәле турында закон нигезләмәләрен исәпкә алып билгеләнә.

12. Әлеге статьяның 10 пунктнда күрсәтелгән нигезләү буенча жәмәгать фикер алышуларын яки Жәмәгать тыңлауларын оештыру һәм үткәру тәртібе шәһәр төзелеште ошчәнгәле турында закон нигезләмәләрен исәпкә алып, поселок Советы тарафыннан расланган жәмәгать тыңлаулары турында Нигезләмә белән билгеләнә.

21 нче маддә. Гражданныр жыены

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне тикшерү, халыкны жирле үзидәрә органнары һәм жирле үзидәрә вазифан затлары эччәнгәле турында мәгълүмат бирү, Территориаль икстимагыый үзидәрәне гәмәлгә ашыру өчен жирлек территориясендә гражданныр жыенына үткәрелергә мөмкин. Гражданныр жыенына микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар буенча чакыртыла.

2. Гражданныр жыены халық, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территориаль икстимагыый үзидәрә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданныр жыелышы жирлек советы яки жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халық инициативасы буенча уздырыла торган гражданныр жыелышы жирлек Советы тарафыннан территориаль икстимагыый үзидәрә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләренен жыелышында катнашу хокукына ия булган халық санының 10 процентыннан ким булмаган гражданныр төркеменен язма тәкъдиме буенча билгеләнә.

Гражданныр жыенын үткәру турында тәкъдим аның каравына чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеген, жыенын үткәру вакыты һәм урынын үз эчәнгә алырга тиеш. Бу тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелыш үткәру инициативасы белән гражданныр төркеме мөрәжәгать итсә, аларның һәрберсенен фамилиясе, исеме, әтисенен исеме, туган көне, яшәу урыны адресы күрсәтелгән.

Жирлек советы гражданныр жыенын уздыру турында кертелгән тәкъдимне үзәнгә якынлашып килүче утырышында карый.

Жирлек советы гражданныр жыенын үткәрудән аның максатка туры килмәве сабыләре буенча баш тартырга хокукы түгел.

5. Территориаль икстимагыый үзидәрәне гәмәлгә ашыру максатларында гражданныр жыенын билгеләү һәм үткәру тәртібе территориаль икстимагыый үзидәрә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданныр жыенын үткәру вакыты һәм урыны һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләргә жыелыш уздырылачак конгә кадәр жиде көннән дә сонга калмыйча массакүләм мәгълүмат чаралары, почта хәбәрләре, фатирлар буенча (подворный) әйләнуләр, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә.

Гражданныр жыенын әзерләү һәм үткәруне жирлекнен башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелыш эшәндә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия булган 18 яшькә житкән гражданныр катнашырга хокукы. Жыелышта катнашу хокукына ия булган гражданнырның гөмуни саны Муниципаль сайлаулар үткәргәндә кулланыла торган Россия Федерациясе гражданнырның Россия Федерациясе чикләрендә булган һәм яшәгән урынары буенча теркәү исәп-хисабы мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда жыелышта катнашу хокукы булган гражданнырның өчтән бер өлеше булса, гражданныр жыелышы хокукы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта булган гражданнырның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

8. Гражданныр жыелышы жирле үзидәрә органнарына һәм жирле үзидәрә вазифан затларына мөрәжәгатьләр кабул итә ала, шулай ук жирле үзидәрә органнары һәм жирле үзидәрә вазифан затлары белән үзәрә мөнәсәбәтләрдә гражданныр жыелышының тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайлыый ала.

9. Территориаль икстимагыый үзидәрәне гәмәлгә ашыруга бәйдә мәсьәләләр буенча уздырыла торган гражданныр жыелышы территориаль икстимагыый үзидәрә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданныр жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр жирле үзидәрә органнары һәм жирле үзидәрә вазифан затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

11. Гражданныр жыенын билгеләү һәм үткәру тәртібе, шулай ук гражданныр Жыенының вәкаләтләре Федераль закон, әлеге Устав һәм торақ пункт Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

12. Гражданныр жыены нәтижеләре расми рәвештә бастырылырга (халыкка итгәнгә ителергә) тиеш.

22 нче маддә. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне тикшерү һәм бөтен торақ пункт халқы вәкилләренен фикерен ачыклау кирәк булганда үткәрелә. Жирлекнен тиешле территориаль өлкәләрендәгә халық арасынан гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыенын чакыру авыр булган очрақларда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданныр жыенында катнашу хокукы булган халық саны 100дән артып киткән очракта үткәрелә.

2. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышы вәкаләтләрен гәмәлгә ашыра.

3. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) халық, торақ пункт Советы, торақ пункт башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек советы яки жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халық инициативасы буенча үткәрелә торган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) поселок Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, хокукы дини санала. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) карарлары конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

5. Гражданныр конференциясен (делегатлар жыелышының) билгеләү һәм үткәру, делегатлар сайлау тәртібе жирлек советының әлеге уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Территориаль икстимагыый үзидәрәне гәмәлгә ашыруга бәйдә мәсьәләләр буенча гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) территориаль икстимагыый үзидәрә уставында каралган тәртіптә һәм очрақларда билгеләнә һәм үткәрелә.

7. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) нәтижеләре расми рәвештә бастырылырга (халыкка итгәнгә ителергә) тиеш.

23 нче маддә. Гражданныр арасында сораштыру

1. Гражданнырдан сораштыру жирле үзидәрә органнары һәм вазифан затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халыкның фикерен һәм аны исәпкә алуны ачыклау өчен жирлекнен бөтен территориясендә яки территориясендә үткәрелә. Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерында.

2. Гражданнырны сораштыруда сайлау хокукына ия булган торақ пункт халқы катнашырга хокукы.

3. Гражданныр арасында сораптыру:

- 1) жирле эһамиятгае масьелелер буснча жирлек советы яки жирлек башлыгы;
- 2) Татарстан Республикасы дэулет хакимияте органнары - республика һәм төбәкара эһамиятгае объектлар өчен жирлекларнен максатчан билгеләнешен үзгәртү турында Карар кабул иткәндә гражданнырнын фикерен исәпкә алу өчен.
4. Гражданнырнын сораптыруны билгеләу һәм үткәру тәртыбе Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирлек Советынын норматив хокукый акты белән билгеләнә.
5. Гражданнырнын сораптыруны билгеләу турында карарны поселок Советы кабул итә. Жирлек советынын гражданнырдан сораптыру билгеләу турындагы карарында:
 - 1) сораптыруны үткәру датасы һәм вакыты;
 - 2) Сораптыру үткәргәндә тәкдым ителгән (тәкдым ителгән) сорауны (соруларны) формалаштыру;
 - 3) сораптыру үткәру методикасы;
 - 4) сораптыру таблицасынын формасы;
 - 5) сораптыруда катнашучы торак пункт халкынын минималь саны.
6. Жирлек гражданнырнына сораптыру уздырылганчы 10 көн алдан ук хабар ителергә тиеш.
7. Гражданнырнын сораптыруга әзерләу һәм үткәру белән байле чараларны финанслау:
 - 1) жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораптыру үткәргәндә жирлек бюджеты акчалары хисабына;
 - 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына Татарстан Республикасы дэулет хакимияте органнары инициативасы буенча сораптыру үткәргәндә.
8. Сораптыру нәтижеләре аны үткәргәннен соң бер ай эчендә басылып чыгарга тиеш. Сораптыру нәтижеләре белән авылнын теләсе кайсы кешесе танышырга хокуклы. Жирле үзидарә органнары тиешле карарлар кабул иткәндә сораптыру нәтижеләре мәжбүри исәпкә алынырга тиеш.

24 нче маддә. Гражданныр жыены

1. Гражданныр жыены халыкнын жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкнын жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формасы булып тора.
 2. Гражданныр жыены «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештырунын гомуми принципнары турында» Федераль закон һәм муниципаль норматив хокукый актта каралган очракларда үткәрелә.
 3. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештырунын гомуми принципнары турында» 2003 елнын 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законнын 25.1 маддәсендә каралган очракларда гражданныр жыены үткәрелергә мөмкин:
 - 1) торак пунктта торак пункт чикларен үзгәртү масьеләсе буенча, анын составына күрсәтелгән торак пункт керә, бу күрсәтелгән торак пункт территориясен башка торак пункт территориясенә күртүгә китерә;
 - 2) әлеге торак пункт территориясендә гражданнырнын үзара салым акчаларын күртү һәм куллану масьеләсе буенча торак пункт составына керүче торак пунктта;
 - 3) авыл халкынын тыгызлыгы түбән булган территориядә яки авыр барып жипүле урында урнашкан торак пунктта, әгәр авыл жирлегендә халык саны 100 кешедән артмаса, торак пунктны бетерү масьеләсе буенча;
 - 4) авыл жирлегендә авыл жирлеге старостасы кандидатурасын тәкдым итү масьеләсе буенча, шулай ук авыл жирлеге старостасы вакантларен вакытыннан алда туктату масьеләсе буенча;
 - 5) авыл жирлегендә гражданныр жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурсе үткәргәндә конкурсе комиссиясе составына кандидатлар тәкдым итү максатларында үткәрелергә мөмкин.
 4. Гражданныр жыенын жирлек башлыгы яки сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнен 10 кешедән ким булмаган төркеме инициативасы буенча чакырырга мөмкин.
 5. Жыены үткәру инициативасын яклан жыелырга тиешле имзалар саны торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче, яшәу урынын буенча төркөлгән гражданныр санынын 5 проценттан тәшкил итә, әмма 25 имзадан ким булмаска тиеш.
 6. Жирлек башлыгы тарафыннан чакырылган гражданныр жыены жирлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырылган гражданныр жыены жирлек Советы карары белән билгеләнә.
 7. Торак пунктта яшәүчеләр алдан ук гражданныр жыенын үткәру вакыты һәм урыны турында хәбәр ителә, алдан ук муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданныр жыены карарына чыгарыла торган масьеләләр буенча материаллар белән танышалар.
 8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып тора, жирлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш.
- 25 нче маддә. Гражданнырнын жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданныр жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләре ясау хокукына ия.
2. Гражданныр мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданныр мөрәжәгатьләрен карау тәртыбе турында» 2006 елнын 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданныр мөрәжәгатьләре турында» 2003 елнын 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртыпта һәм срокларда каралырга тиеш.
3. Гражданнырнын мөрәжәгатьләрен карау тәртыбен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарә вазыйфа затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жаваплы.

26 нчы маддә. Торак пунктта яшәүчеләрнен жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашунуны башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә халыкнын жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкнын жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формалары белән беррәттән, гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формаларда катнашырга хокуклы.
 2. Жирле үзидарәне жирлектә яшәүчеләрнен турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм халыкнын жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклеклек принципнарына нигезленә.
- Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфа затлары халыкка жирле үзидарә халкына турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкнын жирле үзидарә гамәлгә ашыруда катнашунуында ярдәм итәргә тиеш.
- III бүлек. ТОРАК ПУНКТ СОВЕТЫ

27 нче маддә. Торак пункт Советы Жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Торак пункт Советы даими эшләүче жирле үзидарәнен сайлап куелган коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.
2. Торак пункт Советынын рәсми исеме Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Щербенский авыл жирлеге Советы.
3. Авыл жирлеге Советынын вәкәләтләре 5 ел.
4. Жирлек советы жирлек халкына хисап бирә һәм контрольдә тотә.
5. Торак пункт Советынын мөһерләре, үз атамасы белән бланклары бар.
6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәешитә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

28 нче мадда. Торак пункт Советы составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайлана торган 7 депутаттан тора.
2. Жирлек советы анын составына билгелэнгән сандагы депутатларның өчтән ике өлешен сайлаганда хокуклы булып тора.
3. Торак пункт Уставы белән торак пункт Советы утырышының Хокукыйлыгы билгеләнә. Жирлек советы утырышы, әгәр анда сайланган депутатлар санының 50 процентынан кимрәк өлеше булса, хокуклы дин санала алмый. Авыл жирлеге Советы утырышы өч айга бер тапкырдан да сирәгрәк уздырылмый.
4. Яңа сайланган жирлек Советы беренче утырышка жирлек уставы белән билгелэнгән срокта жыела, ул жирлек Советы сайланган көннән алып 30 көннән артмаска тиеш.
- 29 нчы мадда. Авыл жирлеге Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре ул сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш жирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла.
2. Жирлек Советы депутаты Азат ителмәгән нигездә эшли, депутатлык эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәү белән бергә алып бара, әлеге уставта билгелэнгән очраклардан тыш.
3. Жирлек Советы депутаты статусына бәйлә чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.
4. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен законнар, әлеге устав, жирлек Советы карарлары нигезендә тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.
5. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә үз эченә алырга тиеш:
 - 1) жирле үзидарә органнары эшендә катнашудан тыелырга һәм депутат статусын жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазифа затлар, муниципаль эшчәнлекчәрләр һәм граждандар эшчәнлегенә анын шөхсән яки анын тутаннарына кагылышлы мәсьәләләргә хәл иткәндә йогынты ясау өчен кулланмаска;
 - 2) депутат бурычларын объектив үтәүдә шик тудырырга мөмкин булган тәртіптән тыелырга, шулай ук анын абруена яки поселок Советының абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы ситуацияләрдән качарга;
 - 3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда вазифаны биләүче затның шөхсән мәнфәгәте (турыдан - туры яки турыдан - туры булмаган) анын мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмау һәм жайга салу буенча чаралар күрү бурычын күздә тоткан очракта, анын вазифа (хезмәт) бурычларын (вәкаләтләрен гамәлгә ашыру) тиешле, объектив һәм гадәл үтәвенә йогынты ясей яки йогынты ясей ала торган хәлләр хәбәр итәргә бу хакта торак пункт советына һәм анын әлеге мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмауга яки жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;
 - 4) жирлек советында билгелэнгән жәмәгәт чыгышлары кагыйдәләрен үтәргә;
 - 5) депутатлык эшчәнлеген белән бәйлә булмаган максатларда Федераль закон нигезендә аңа депутатлык бурычларын үтәү белән бәйлә рәвештә билгелә булган конфиденциаль характердагы мәгълүматларны ачмаска һәм кулланмаска;
 - 6) депутат бурычларын үтәү сәбәплә физик һәм юридик затлардан бүлөкләр (бүлөкләр, акчалата бүлөкләр, есудалар, хезмәтләр, күнел ачулар, ял, транспорт чыгымнары һәм башка бүлөкләр) алмаска.
6. Депутат, жирле үзидарәнен сайлап куелган органы әгъзасы, жирле үзидарәнен сайлап куелган вазифа заты, муниципаль вазифаны биләүче башка зат "коррупциягә каршы туру турында" 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка Федераль законнар белән билгелэнгән чикләүләрен, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш. "Коррупциягә каршы туру турында" 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, 2012 елның 3 декабрдәге 230 номерлы Федераль закон белән билгелэнгән чикләүләрен, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында депутат, жирле үзидарәнен сайлап куелган органы әгъзасы, жирле үзидарәнен сайлап куелган вазифа заты, муниципаль вазифаны биләүче башка затның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла-"дәүләт Вазифаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнары аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" Федераль закон, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория затларга Россия Федерациясә территориясеннән чытта урнашкан чыт ил банкларында сәчетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата сәредстволарны һәм кыйммәтлә әйберләрен саклауны, чыт ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында.
7. Жирлек Советы депутаты тарафыннан коррупциягә каршы туру турында Россия Федерациясә законнары нигезендә бирелә торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәт характерындагы йөкләмәләр турындагы мәгълүматларның дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты карары нигезендә Татарстан Республикасы законы белән билгелэнгән тәртіптә үткәрелә.
8. Әлеге статьяның 7 өлешен нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә "коррупциягә каршы туру турында" 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазифаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрдәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгелэнгән чикләүләрен, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория кешеләргә сәчетлар (вкладлар) ачуны һәм булуны тыю турында, акчаларны һәм кыйммәтлә әйберләрен Россия Федерациясә территориясеннән чытта урнашкан чыт ил банкларында сакларга, чыт ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) алардан файдаланырга". Татарстан Республикасы Президенты жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирлек Советына яки судка гариза белән мөрәжәгать итә.
9. Муниципаль вазифаларын биләүче затлар тарафыннан тәкдир ителгән керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында мәгълүмат Аксубай муниципаль районы сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырыла һәм (яки) массакуләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актлар белән билгелэнгән тәртіптә бастырып чыгару өчен бирелә.
10. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгелэнгән урыннарда, шулай ук ишегалды эчендәге территорияләрдә, аларны үткәру тормыш тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент объектларының эшчәнлеген бозмаска, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чаралары хәрәкәтенә комачаулау тудырмаса яки граждандарның торак биналарга яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачауламаса, үткәрелә. Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү тәләп ителми. Шулу ук вакытта депутат күрәстелгән органнарда аларның кайчан һәм кайчан үткәрелүе турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.
11. Жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәру өчен махсус билгелэнгән урыннары билгелә, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәру өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган биналар исемлеген һәм аларны бирү тәртібен билгелә.
12. Депутатның сайлаучылар белән ачык чара формасындагы очрашулары Россия Федерациясәнен жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм никетлар турындагы законнарына ярашлы рәвештә үткәрелә.
13. Депутатның сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яки үткәругә Россия Федерациясә жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм никетлар турында законнары белән билгелэнгән ачык чара формасында комачаулау Россия Федерациясә законнары нигезендә административ жавалылыкка китерә.

- 30 нчы мадда. Жирлек депутаты, жирлекнен сайлап куелган жирле үзидарә органы әгъзасы, жирлекнен сайлап куелган жирле үзидарә вазифа заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре
1. Депутат, жирле үзидарәнен сайлап куелган органы әгъзасы, жирле үзидарәнен сайлап куелган вазифа зат вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирлек уставы белән билгеләнә.

2. Муниципаль вазыйфаны даими нигездә биләүче кешегә:
 - 1) муниципаль хокукий актларга ярашлы рәвештә вазифа вәкаләтләрән үтәүне тәэмин итүче эш шартлары;
 - 2) жирле үзидарә органнарын, предприятиеләрне, учреждениеләрне һәм оешмаларны, жирлек бюджеты акчалары хисабына тудысыңча яки өлешчә финанслана торган, яисә закон нигезендә салымнар һәм мәжбүри түләүләр түләү бунча ташламаларга ия булган милек формаларына карамастан, вазифа затларның беренче чиратта кабул итү хокукы;
 - 3) жирле үзидарә органнары кабул иткән хокукий актларга киртәсез керү хокукы;
 - 4) жирлекнең муниципаль хокукий акты белән билгеләнгән тәртиптә жирлек территориясендә булган жирле үзидарә органнарыннан, ә федераль законнарда каралган очракларда барлык милек формалары оешмаларынан, ижтимагый берләшмәләрдән һәм аларның вазыйфаны затларынан жирле әһәмияттәгә мәсьәләләр бунча вәкаләтләрне үтәү өчен кирәкле мәгълүмат һәм материаллар алу хокукы;
 - 5) акчалата бүлекне вакытында һәм тулы күләмдә алу хокукы;
 - 6) Эш (хезмәт) вакытының нормаль дөвәмдәлеген билгеләү, ял көннәре һәм эшләми торган бәйрәм көннәре, шулай ук ел саен түләп торган төп һәм өстәмә отпусклар бирү белән тәэмин ителә торган ял;
 - 7) муниципаль вазыйфаны биләүче кешегә һәм аның гаилә әгъзаларына, шул исәптән муниципаль вазыйфаны биләүче кеше пенсиягә чыкканнан соң, медицина хезмәте күрсәтү;
 - 8) кеше муниципаль вазифаны биләгән вакытта яки аны туктатканнан соң, әмма аның вазифа бурычларын үтәвә белән бәйлә рәвештә, авыру яки эшкә салттан югалту очрагына мәжбүри дәүләт социаль иминияте;
 - 9) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда пенсия белән тәэмин итү, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләүче затның гаилә әгъзаларын, аның вазифа вәкаләтләрән үтәвә белән бәйлә рәвештә вафат булган очракта, федераль закон нигезендә пенсия белән тәэмин итү;
 - 10) муниципаль вазыйфаны биләүче затны һәм аның гаилә әгъзаларын федераль законнар һәм муниципаль хокукий актлар белән билгеләнгән очракларда, тәртиптә һәм шартларда вазифа вәкаләтләрән үтәүгә бәйлә рәвештә көч кулланудан, янаулардан һәм башка законсыз гамәлләрдән яклау;
 - 11) хезмәт командировкалары белән бәйлә чыгымнарына каплау;
 - 12) үз вәкаләтләрән гәмәлгә ашырганда транспорт хезмәте күрсәтү, шулай ук жирлекнең муниципаль хокукий актларында билгеләнгән тәртиптә биләгән вазифасына бәйлә рәвештә шәхси транспортны хезмәт максатларында куллану өчен компенсация.
3. Муниципаль вазыйфаны даими булмаган нигездә биләүче затка әлеге статьяның 2 өлешендәгә 1-4 һәм 10 пунктларында каралган гарантияләр бирелә, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләүгә бәйлә чыгымнары, шул исәптән муниципаль вазыйфаны биләүгә бәйлә хезмәт командировкаларына бәйлә чыгымнары, жирлекнең муниципаль хокукий актларында билгеләнгән тәртиптә компенсацияләү гарантияләнгән.
4. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларга вәкаләтләрне гәмәлгә ашыру гарантияләре жирлек бюджеты акчалары хисабына финанслана. 31 нче маддә. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән мөнәсәбәтләре

1. Авыл жирлеге Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дәүләт һәм банкка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.
 2. Авыл жирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында жавап бирә һәм аларга хисап бирә.
 3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эше турында сына бер тапкырдан да сирәгрәк хисап бирә, вакыт-вакыт аларны жирлек советы эше турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да сирәгрәк сайлаучыларны кабул итә.
 4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрән һәм мөнфәгәтләрән тәэмин итү бунча законнарда каралган чараларны кабул итәргә, шул исәптән алардан килгән тәкъдимнәрен, гаризаларны, шикаятьләрен карарга, аларда булган мәсьәләләргә дәрәс һәм вакытында хал итәргә ярдәм итәргә тиеш.
- 32 нче маддә. Яна сайланган жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш жирлек Советы беренче утырышка депутатларның билгеләнгән санының өчтән ике өлеше сайланган көннән соң үн көннән да сонга калмыйча жысла. Сайлаулардан соң беренче утырышны жирлек башлыгы, ә ул булмаганда жирлекнең сайлау комиссиясе чакыра.
2. Сайлаулардан соң беренче утырышны жирлек советының яңа башлыгы сайланганчы, жирлек Советының иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.
- 33 нче маддә. Торак пункт Советы компетенциясе
 1. Торак пункт Советы компетенциясендә:
 - 1) торак пункт уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту;
 - 2) торак пункт территориясендә гомуми мәжбүри кагыйдәләргә законнарга ярашлы рәвештә билгеләү;
 - 3) жирлек бюджетын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;
 - 4) жирле салымнары һәм жымнары билгеләү, үзгәртү һәм бетерү, аларны түләү бунча Россия Федерациясенен Салымнар һәм жымнар турындагы законнары нигезендә ташламалар бирү;
 - 5) торак пунктның социаль-иқтисади үсеше стратегиясен раслау;
 - 6) жирлекнең коммунал инфраструктурасы системаларын комплексы үстерү, жирлекнең транспорт инфраструктурасын комплексы үстерү, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплексы үстерү программаларын раслау, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;
 - 7) торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртү турында инициатива тәкъдим итү;
 - 8) жирлек Советы депутатларын сайлауны билгеләү һәм жирлек Советы депутатларын сайлау бунча сайлау округлары схемасын раслау;
 - 9) жирле референдумы билгеләү;
 - 10) жирлек башлыгын сайлау;
 - 11) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
 - 12) муниципаль район Советына жирлек Советы депутатлары арасынан жирлек вәкилен сайлау;
 - 13) жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
 - 14) жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору, жирлек Советы депутатын чакырып алу мәсьәләләре бунча тавыш бирүне билгеләү;
 - 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гәмәлгә ашыру;
 - 16) жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итү һәм аның белән идарә итү тәртибен билгеләү;
 - 17) муниципаль предприятиеләргә булдыру, үзгәртеп кору һәм бетерү, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләргә банккару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;
 - 18) муниципаль-ара хезмәттәшлек оешмаларында торак пунктның катнашу тәртибен билгеләү;
 - 19) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягынан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
 - 20) торак пунктның Ревизия комиссиясен формалаштыру;
 - 21) жирлек башлыгын отставкага жиберү турында Карар кабул итү;
 - 22) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифан затлары жирле әһәмияттәгә мәсьәләләргә хал итү вәкаләтләрән үтәүне контрольдә тоту;
 - 23) торак пункт территориясен төзекләндерү һәм тоту кагыйдәләрен раслау;

24) жирлеккең территорияль планлаштыру документларын, шәһәр төзелеше проекткауның жирле нормативларын, жирдән файдалану һәм жирлек территориясен тәүзү кагыйдәләрен, жирлеккең генераль планын, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына ярашлы рәвештә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;
25) торак пункт территориясендәге урамнарға һәм торак пунктларның башка өлешләренә исем бирү һәм үзгәртү тәртибен раслау;
26) галаттан тыш хәлләренә бетерү өчен жирле финан һәм матди ресурслар резервларын булдыру һәм куллану тәртибен билгеләү;
27) муниципаль махсушлаштырылган торак фонднына торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;
28) территорияль ижтимагый үзидарә органнарына жирлек бюджетынан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
29) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондар формасында коммерцияле булмаган оешмалар булдыру турында карарлар кабул итү;

30) үз массакүләм мағлұмат чараларын оештыру;

31) жирлек Советы карарларын һәм жирлек уставын аңлату;

32) жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

33) жирлек советы турында нигезләмәне раслау;

34) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләрнең вәкилләклә органнары карамагына кертелгән банка вәкәләтләр, шулай ук әлеге устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкәләтләр.

35) урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларынан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларынан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларынан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәргә үзгәртү, гамәлдән чыгару;

2. Жирлек Советы, жирлек башлыгы яки аерым депутатлар (депутатлар төркемнәре) белән инди да булса формада жирлек бюджеты акчалары белән идарә итү һәм (яки) идарә итү рөхсәт ителми, жирлек бюджеты акчалары жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм депутатлар эшчәнлеген тәэмин итүгә юнәлтелгән.

3. Жирлек советы жирлек башлыгының аның эшчәнлегә нәтижеләре, жирлек башкарма комитеты һәм жирлек башлыгы карамагындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегә, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләргә хал итү турында елык хисапларын тыңлый.

34 нче маддә. Авыл жирлегә Советының эш тәртибе

1. Авыл жирлегә Советының эш тәртибе әлеге устав һәм авыл жирлегә Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора. аларда жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хал ителә.

3. Жирлек Советы утырышлары, әгәр анда сайланган депутатлар санының ким дигәндә 50 проценты катнашса, хокуклы.

4. Жирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, эмма өч айга бер тапкырдаң да сирәгрәк үткәрелми. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы буенча жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешенән ким булмаган өлеше буенча чакырыла.

5. Совет утырышларын авыл жирлегә башлыгы чакыра. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән да соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш уздырылганчы бер көннән да соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Авыл жирлегә Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында авылның теләсе кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очракларда, жирлек Советы ябык утырыш үткәру турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда жирлек Советы чакырган затлар гына, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш протоколы алып барыла. Утырыш протоколына утырышның датасы, урыны һәм вакыты турында мағлұмат кертелә, каралган барлык мәсьәләләр санап чыгарыла һәм тавыш бирү нәтижеләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Жирлек советы утырышы протоколына кул куелгач, жирлек башлыгы аныц белән жирлеккең теләсе кайсы кешесе таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутатының бер тавышы бар. Авыл жирлегә Советы депутаты тавыш бирү хокукын үзе гәмәлгә ашыра. Торак пункт Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. һәр төр тавыш бирүне куллану очраклары әлеге устав, торак пункт Советы Регламенты белән билгеләнә.

9. Жирлек башлыгы тавышы жирлек Советы карарларын кабул иткәндә жирлек Советы депутаты тавышы буларак исапкә алына.

35 нче маддә. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыруны жирлек башлыгы башкара.

2. Жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә, жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә алдан карау һәм әзерләү өчен, жирлек башлыгының белән тыш, жирлек советы эшчәнлегенә төп юнәлешләр буенча даими яки вакытлыча комиссияләр (яки) төзелә ала. Депутат ике даими комиссиядә генә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программаларны, жирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, жирлек карамагына кертелгән мөһим мәсьәләләргә тикшерү өчен, жирлек Советы каршында аның карары буенча депутатлар, жирлеккең башкарма комитеты, ижтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составында эңиче, эксперт һәм башка кинәшмә төркемнәре төзеләргә мөмкин.

36 нчы маддә. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләргә гәмәлгә ашыру

1. Жирлек советы жирлек советы кабул иткән әлеге Устав нигезләмәләренә үтәлешен, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондар акчаларын, жирлекне үстөрү программаларын куллануны, жирлеккең башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфалар затлары тарафыннан законнары, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белән, жирлек башлыклары депутатлар арасынан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссиялар төзәргә мөмкин.

3. Законнарға ярашлы рәвештә, жирлек Советы инициативасы буенча жирлек башлыклары жирлек бюджеты акчаларын максатчан куллануны, муниципаль милеккә нәтижелә куллануны тикшерү (ревизияли) ала. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткәру тәртибе жирлеккең ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Жирлеккең башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфалар затлар, территорияль ижтимагый үзидарә органнары, әгәр закон белән башкача билгеләнмәгән булса, жирлек советы, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты мөрәжәгатә буенча жирлек Советы карамагына кагылышлы мәсьәләләр буенча сорала торган мағлұматны бирергә, ә законнары, муниципаль норматив хокукый актларны бозуга күрсәтмәләр бирелгән очракта, хокук бозуларны һәм хокук бозуларны бетерү өчен кичкестән чаралар күрергә тиеш гәсплә кешеләргә жаваплылыкка тарту.

5. Жирлек советы жирлек башлыгының аның эшчәнлегә, жирлеккең башкарма комитеты һәм жирле үзидарәнен башка ведомство карамагындагы органнары эшчәнлегә нәтижеләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләргә хал итү турында елык хисапларын тыңлый.

6. Жирлек советы, контроль функцияләрен башкарып, жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-идарә итү эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

37 нче маддә. Муниципаль район Советына жирлек вәкилен сайлау

1. Жирлек вәкиле жирлек Советы депутатлары арасынан Аксубай муниципаль районы Советына яшерен тавыш биру юлы белән сайлана.
 2. Сайланган кандидат дип санала, аның өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш биргән.
- 38 нче мадда. Жирлек Советы вәкаләтләрөн вакытынан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләре " Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябренадә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча вакытынан алда туктатылырга мөмкин.

Жирлек Советының вәкаләтләре дә туктатыла:

- 1) жирлек Советы тарафыннан үз-үзенә таркату турында карарлар;
 - 2) Татарстан Республикасы Югары судының жирлек Советы депутатларының өлеге составының хокуксызлыгы турындагы карары үз көченә керүе, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен тапшыруы белән бәйләү рәвештә;
 - 3) законнарға ярашлы рәвештә, шулай ук торак пункт бетерелгән очракта гәмәлгә ашырыла торган торак пунктны үзгәртеп кору;
 - 4) шәһәр округы белән берләшү сәбәплә, торак пунктның муниципаль берәмлек статусын югалтуы;
 - 5) жирлек чикләре үзгәрү яки шәһәр округы белән берләшү нәтижесендә жирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыкка арту;
 - 6) гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гәмәлгә ашыру өчен тәләп ителә торган муниципаль хокукый акты чыгару срогың бозу.
2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытынан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытынан алда туктатуга китерә.
3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытынан алда туктатылган очракта, вакытынан алда сайлаулар федераль закон белән билгеләнгән срокларда үткөрелә.
- 39 нчы мадда. Торак пункт Советын үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек советын үз-үзен таркату турында карар жирлек башлыгы яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан ким булмаган өлеше булган депутатлар төркеме инициативасы буенча кабул ителергә мөмкин.

2. Үз үзенә таркату турында Карар кабул итү инициативасы тәкъдим ителергә мөмкин түгел:

- 1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дауамында;
 - 2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау чорында;
 - 3) жирлек башлыгы чакырып алу турында тавыш биру вакытында яки аның вәкаләтләре вакытынан алда туктатылган очракта.
3. Торак пункт Советының үз-үзен таркату язма тәкъдиме үз-үзен таркату мотивларын үз өченә алырга тиеш, шулай ук ана үз-үзен таркату сәбәпләрен дәлилләүче башка материаллар да кушылырга мөмкин.
4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек советы яки жирлек башлыгы карары буенча жирлек советын үз-үзен таркату мәсьәләсе ачык тынлауларга чыгарылырга мөмкин.
5. Жирлек советының үз-үзен таркату мәсьәләсен карау довамлылыгы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартларын һәм нигезләмәләрне һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату инициативасы тәкъдим ителгәннен соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.
6. Жирлек советын үз-үзен таркату турында карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше тарафыннан яшерен тавыш биру юлы белән кабул ителә.
7. Жирлек Советы үз-үзен таркату тәкъдимен кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату мәсьәләсе буенча тавыш биру көненнән соң бер елдан да иртәрәк куелмаска мөмкин.
- 40 нчы мадда. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытынан алда туктату

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытынан алда туктатыла:

- 1) үлем;
 - 2) үз теләге белән отставкага китү;
 - 3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;
 - 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;
 - 5) ана карата судның гаспләү карарының законлы көченә керүе;
 - 6) Россия Федерациясеннән чыггы даими яшәү урынына;
 - 7) Россия Федерациясе гражданылыгын туктату, чыг ил дәүләте гражданылыгын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүндә катнашучы, аның нигезендә чыг ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга, чыг ил гражданылыгын алырга яисә Чыг ил гражданылыгы булган Россия Федерациясе гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүндә катнашучы булмаган чыг ил территориясендә Россия Федерациясе гражданының даими яшәү хокукын раслаучы яшәү рөхсәтен яисә башка документ алырга хокукы, жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокукы;
 - 8) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;
 - 9) жирлек Советы вәкаләтләрен вакытынан алда туктату;
 - 10) хәрби хезмәткә чакыру яки аны алмаштырган альтернатив гражданылык хезмәтенә жиберү;
 - 11) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.
2. Үз вәкаләтләрен гәмәлгә ашыручы депутатның вәкаләтләре «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябренадә 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрен үтмәгән очракта вакытынан алда туктатыла.
3. Өлеге статьяның 1 өлешендә 1-7, 10 пунктларында күрсәтелгән очракларда жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карар жирлек Советы тарафыннан, вәкаләтләрен вакытынан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән соң 30 көннән дә сонга калмыйча, ә әгәр бу нигез жирлек Советы ытырышлары арасында барлыкка килгән булса, мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да сонга калмыйча кабул ителә.
4. Өлеге статьяның 1 өлешендә 8 пункттында каралган очракта, жирлек Советы депутатының чакыруы буенча тавыш биру нәтижеләре рәсми рәвештә баслып чыккан көннән башлап, жирлек Советы депутатының вәкаләтләре туктатыла.
5. Өлеге статьяның 1 өлешендә 9 пункттында каралган очракта, жирлек Советы депутатының вәкаләтләре жирлек Советы вәкаләтләре вакытынан алда туктатылган көннән туктатыла.
6. Татарстан Республикасы Президенты жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытынан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, вәкаләтләрен вакытынан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн-жирлек советына өлеге гариза келгән көн.
7. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытынан алда туктатылган очракта, остәмә депутат сайлаулары федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. ТОРАК ПУНКТ БАШЛЫГЫ

41 нче мадда. Авыл жирлегә башлыгы авыл жирлегенә югары вазифалы кешесе

1. Авыл жирлегә башлыгы-авыл жирлегенә югары вазифалы кешесе.
2. Жирлек башлыгы жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Жирлек башлыгы вазифасының рәсми исеме Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Щербенский авыл жирлегә башлыгы.

4. Жирлек башлыгы вазифасы буенча Аксубай муниципаль районы Советы депутаты булып тора.
 5. Жирлек башлыгы бер үк вакытта жирлек советын һәм жирлекнен башкарма комитетын житәкли.
- 42 нче маддә. Жирлек башлыгын сайлау тәртібе

1. Жирлек башлыгы яна сайланган жирлек советының беренче утырышында жирлек Советы депутатлары арасынан ишәрен тавыш биру юлы белән жирлек Советы вәкәләтләре срогына сайлана.
Жирлек башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасынан, шул исәптән жирлек халкы, иҗтимагыый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимләре нигезендә башкарыла.
 2. Әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш бирсә, жирлек Советы депутаты сайланган жирлек башлыгы булып санала.
 3. Сайланганнан соң, жирлек башлыгы түбәндәге ағтты бирә: :
"Щербенский авыл жирлеге башлыгының миңа йөкләнгән югары бурычларын үтәгәндә Россия Федерациясе Конституциясен һәм законларын, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм законларын, Щербенский авыл жирлеге уставын үтәргә, Щербенский авыл жирлегендә ишәүчеләрнең иминлеген тәмин итү, кеше һәм граждән хокукларын һәм ирекләрен яклау өчен ботен көчемне һәм белемнәремне кулланымга ағт итәм."
 4. Жирлек Советы вәкәләтләре срогы тәмамланганнан соң, жирлек башлыгы билгеләнгән тәртіптә жирлекнен яна башлыгы сайланганчы, жирлекнен башкарма комитеты эшчәнлегенә җитәкчелек итүне дәвам итә.
- 43 нче маддә. Торак пункт башлыгы статусы

1. Авыл жирлеге башлыгы даими нигездә эшли, хокукы түгел:
- эшқуарлык эшчәнлегә белән шәхсән яки ишәнычылы затлар аша шөгьльләнергә, коммерцияле оешма белән идәрә итүдә яки коммерцияле булмаган оешма белән идәрә итүдә катнашырга (Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советы идәрәсендә, муниципаль берәмлекләренән башка берләшмәләрендә, сәясән партиядә катнашудан тыш, башка иҗтимагыый оешма, торак, торак-төзәлеш, гараж кооперативлары, бақчачылык сьездында (конференциясендә) яки гомуми жыельшында катнашудан тыш), бақчачылык, дача куллану кооперативлары, күчәмсез милек ияләре ширкәтләре), Россия Федерациясе Президенты яки Россия Федерациясе Хокумәте акты нигезендә оешманың коллектив органы эшчәнлегендә түләүсез катнашудан тыш; муниципаль берәмлек тарафыннан муниципаль берәмлек исеменән муниципаль милектә булган акцияләре (устав капиталында катнашу өлешләрен) оештыру яки идәрә итү вәкәләтләрен гәмәлгә ашыру тәртібен билгеләүче муниципаль хокукый актлар нигезендә муниципаль берәмлекнен оештыручысы (акционер, катнашучысы) булган оешманың идәрә органында һәм Ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгәтләрен түләүсез нигездә күрсәтү; федераль законнарда каралган башка очраклар;

укыту, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш, башка түләүдә эшчәнлек белән шөгьльләнү. Шул үк вакытта укыту, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенән халықара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халықара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм граждәнлыгы булмаган затлар ақчалары хисабына гына финанслана алмый;

- идәрә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хокумәтиске булмаган оешмаларнын һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларнын структур бүлекчәләренән башка органнары составына керергә, әгәр Россия Федерациясенән халықара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса.

Үз вәкәләтләрен даими нигездә гәмәлгә ашыручы жирлек башлыгы граждәнлык, административ яки ишәнят эше яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллек очракларынан тыш) сыйфатында катнаша алмый.
Жирлек башлыгы вәкәләтләрен гәмәлгә ашыру белән бәйлә башка чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

2. Жирлек башлыгы Аксубай муниципаль районы Советында даими нигездә алмаштырыла торган вазифага сайланган очракта, ул жирлек башлыгы вәкәләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә жирлек халкына һәм жирлек советына контрольдә тотыла һәм хисап бирә.

4. Жирлек башлыгы елына бер тапқырдан да сирәгрәк жирлек халкы һәм жирлек Советы алдында үз эшчәнлегә нәтижәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрен хәл итү турында хисап бирә.

5. Жирлек башлыгы «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларнын һәм башка затларнын чыгымнарынын аларнын керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Коррупциягә каршы тору турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрен һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясенән читтә урнашкан чит ил банкларында сәчетлар (вкладлар) ачу һәм аларга ия булу, ақчалата сәредстволарны һәм кыйммәтле әйберләрен саклау, чит ил финан инструментларына ия булу һәм (яки) файдалану, 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештырунын гомуми принциплары турында һәм башка федераль законнар.

44 нче маддә. Жирлек башлыгының вәкәләтләре

1. Торак пункт башлыгы:
 - 1) башка муниципаль берәмлекләренән жирле үзидәрә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә торак пунктны тәкъдим итә, торак пункт исеменән ишәнычысыз эш итә; торак пункт исеменән дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренән жирле үзидәрә органнары, оешмалар һәм гражданныр белән килешүләр һәм килешүләр този;
 - 2) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек советы утырышларын чакыра һәм аларда рәислек итә, жирлек Советынын чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокукы;
 - 3) бер башлылык принципларында жирлекнен башкарма комитеты эшчәнлегенә җитәкчелек итә һәм жирлекнен башкарма комитеты анын компетенциясенә кергән вәкәләтләренә үтәү өчен шәхсән җаваплылык тотә;
 - 4) үз вәкәләтләре чикләрендә жирлек Советы һәм Башкарма комитеты эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;
 - 5) әлеге Уставта билгеләнгән тәртіптә жирлек Советы һәм Башкарма комитеты кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм аларны бастырып чыгаруны һәм халықка җиткерүне тәмин итә, шулай үк жирлек Советы утырышларынын протоколларына кул куя;
 - 6) авыл жирлеге Советы һәм Башкарма комитеты эшендә җәмәгәтчелек фикерен исләкә алу һәм ачыклыкны тәмин итү буенча чаралар күрә;
 - 7) гражданнырны кабул итүне, аларнын мәрәҗәгәтләрен, гаризаларын һәм шикәятләрен карауны оештыра;
 - 8) жирлекнен ақчалары, шул исәптән жирлек Советы һәм Башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү һәм тоту өчен ақчалар белән идәрә итә, жирлекнен расланган бюджетына ярашлы рәвештә, банк учреждениеләрендә жирлекнен бюджет һәм башка сәчетларын ача һәм яба;
 - 9) жирлек Советынын контроль вәкәләтләрен гәмәлгә ашыруны координацияли;
 - 10) Закон һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә гражданнырнын ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гәмәлгә ашыру буенча жирлек советынын хокукый актын кабул итүне оештыра;
 - 11) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектын һәм анын үтәлеше турында хисапларны, жирлек үсеше планнары һәм программалары проектарын һәм аларнын үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә;
 - 12) жирлекнен жирле үзидәрә органнарынын федераль башкарма хакимият органнарынын территориаль органнары, башка федераль органнар, жирлек территориясендә эшләүче Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән кирәкле хезмәттәшлеген тәмин итә;
 - 13) жирлек башкарма комитетынын муниципаль хезмәткәрләрен һәм башка хезмәткәрләрен билгели һәм вазифаларыннан азат итә, аларнын эшчәнлеген контрольдә тотә, аларга карата дәртләндерү һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

вакалэтләр вакытынан алда туктатылган жирлек башлыгы әлеге хокукый акты яисә карарны суд тәртибидә шикаят итсә, жирлек Советы Совет тарафыннан үз составында яки кандидатлар арасынан сайлана торган жирлек башлыгын сайлау турында Карар кабул итәргә хокуклы түгел, конкурс комиссиясе тарафыннан конкурс нәтижеләре буенча суд карары законлы көчкә келгәнчә тәкъдим ителгән.

8. Жирлек башлыгы вакалэтләр вакытынан алда туктатылган яки суд карары буенча ана карата сак астына алу яки вакытлыча вазифасыннан читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүри чаралар кулланылган очракта, аның вакалэтләрен вакытлыча жирлек башлыгы урынбасары башкара.

47 нче маддә. Ышаныч югалту сәбәплә муниципаль вазифаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазифадан азат итү)

1. Муниципаль вазифаны биләүче зат, Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә, ышаныч югалту сәбәплә, эштән азат ителергә (вазифасыннан азат ителергә) тиеш:

2. Кешенә мәнфәгатьләр конфликтны булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәе;

3. Кешенә үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре, шулай ук хатынының (иренен) һәм балныг булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәе яки белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүматлар бирмәе;

4. Кешенә түрәләргә нигездә коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә катнашуы, Федераль закон белән билгеләнгән очраклардан тыш;

5. Кешенә эшқуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыруы;

6. Әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүендә яки Россия Федерациясә законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерциялә булмаган хөкүмәткә булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясә территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренә башка органнары составына керүе.

7. Муниципаль вазифаны биләүче кеше, ана буйсынган кешенә мәнфәгатьләр конфликтны китерә яки китерә ала торган шәхси мәнфәгатьләре барлыкка килүе турында белгән кеше, шулай ук муниципаль вазифаны биләгән кеше мәнфәгатьләр конфликттын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәгән очракта, ышаныч югалту сәбәплә, эштән азат ителергә (вазифасыннан азат ителергә) тиеш.

8. Муниципаль вазифаны биләүче затка карата коррупциячел хокук бозу өчен ышаныч югалту сәбәплә эштән азат итү (вазифадан азат итү) рәвешендә жәзалар куллану турындагы мәгълүматлар әлеге зат тиешле вазифаны биләгән жирле үзидарә органы тарафыннан 2008 елның 25 декабрендәгә 273 номерлы Федераль законның 15 статьясында каралган ышаныч югалту сәбәплә эштән азат ителгән затлар реестрына кертелә-ФЗ Коррупциягә каршы тору турында.

48 нче маддә. Торак пункт башлыгын отставкага жиберү

1. Жирлек советы " Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрендәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутатлары инициативасы буенча яки Татарстан Республикасы Президенты инициативасы буенча жирлек башлыгын отставкага жиберергә хокуклы.

2. Торак пункт башлыгын отставкага жиберү өчен нигез булып:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясының 1 өлешендәгә 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтижеләргә китергән (килен чыккан) жирлек башлыгының карарлары, гамәлләре (гамәлсезлегә) ;

2) жирле аһамияткә мөһимләргә хәл итү. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда, башка федераль законнарда, әлеге Уставта каралган вакалэтләрне һәм (яки) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вакалэтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү буенча бурычларны өч ай һәм аннан да күбрәк вакыт эчендә үтәюү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үзидарә итү;

3) жирлек башлыгы эшчәнлеген жирлек Советы тарафыннан аның жирлек Советы алдындагы еллык һисабы нәтижеләре буенча кангаткандаркә бәяләмә, ике тапкыр рәттән бирелгән;

4) "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон,» дәүләт Вазифаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында " 2012 елның 3 декабрендәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон,

2013 елның 7 маенда № 79-ФЗ аерым категория затларга Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында сәчетлар (ваккалар) ачуны һәм аларга ия булуны, ачкалата средстволарны һәм кыйммәтләрне әйбәрләргә саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында";

5) жирлек башлыгы, жирлекнен башкарма комитеты, жирлекнен жирле үзидарә органнары һәм вазифа затлары һәм ведомство карамагындагы оешмалар тарафыннан Кеше һәм гражданнын хокуклары һәм ирекләре тигезлегенә дәүләт гарантияләрен расасына, милләткә, теленә, дингә мөнәсәбәтә һәм башка шартларга бәйлә рәвештә күчүгә бозуга, раса, милләт, тел яисә дингә каршы билгеләре буенча хокукларын һәм дискриминацияне чикләүгә юл кую, әгәр бу милләтләре һәм конфессияләре килешүне бозуга китергән һәм милләтләре (этнокара) һәм конфессияләре конфликтлар барлыкка килүгә ярдәм иткән булса.

3. Жирлек Советы депутатларының жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы инициативасы, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган өлеше белән биләнгән жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы карары проекты белән рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге мөрәжәгать жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы карары проекты белән бергә кертелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында жирлек башлыгы һәм Татарстан Республикасы Президенты әлеге мөрәжәгәткә жирлек советына кергән көннән соң бер көннән да сонга калмыйча хәбәр ителә.

4. Жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы жирлек Советы депутатлары инициативасын карау Татарстан Республикасы Президенты фикерен исәпкә алып башкарыла.

5. Әгәр жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы жирлек Советы депутатлары инициативасын караганда жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вакалэтләрен һәм жирлек башлыгының нәтижеләргә китергән карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) гамәлгә ашыруны тәэмин итүгә кагылышы мөһимләргә карау күздә тотыла икән, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясының 2 һәм 3 пунктларында каралган торак пункт башлыгын отставкага жиберү турындагы карар Татарстан Республикасы Президенты ризалыгы белән генә кабул ителсәргә мөмкин.

6. Татарстан Республикасы Президентының жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы инициативасы жирлек советына жирлек советының тиешле карары проекты белән бергә кертелә торган мөрәжәгәт рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында жирлек башлыгы әлеге мөрәжәгәткә жирлек Советына кергән көннән соң икенче көннән да сонга калмыйча хәбәр ителә.

7. Жирлек башлыгын отставкага жиберү турында жирлек Советы депутатларының яки Татарстан Республикасы Президентының инициативасын жирлек Советы тиешле мөрәжәгәткә кертелгән көннән алып бер ай эчендә карый.

8. Әгәр жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше аның өчен тавыш бирсә, жирлек башлыгын отставкага жиберү турында Карар кабул ителгән дип санала.

9. Жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы карарына жирлек Советы утырышында рәислек итүче депутат кул куя.

10. Жирлек советын караганда һәм кабул иткәндә жирлек башлыгын отставкага жиберү турында карарлар:

1) аларга тиешле утырышның кайчан һәм кайда узачагы турында алдан хәбәр итү. шулай ук жирлек Советы депутатларының яки Татарстан Республикасы Президентының мөрәжәгәтә һәм жирлек Советының аны отставкага жиберү турындагы карары проекты белән танышу;

2) ана жирлек Советы депутатларына отставкага китү өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү мөмкинлеге бирү.

11. Әгәр жирлек башлыгы жирлек Советының аны отставкага жиберу турындагы карары белән килешмәсә, ул үзенең аерым фикерен язма рәвештә әйтсәргә хокуклы.

12. Жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жиберу турындагы карары рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителсәргә) тиеш. Әгәр жирлек башлыгы аны отставкага жиберу мәсьаләсендә үзенең аерым фикерен язма рәвештә белдергән булса, ул жирлек советының күрсәтелгән карары белән бер үк вакытта басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителсәргә) тиеш.

13. Әгәр жирлек башлыгын отставкага жиберу турындагы Татарстан Республикасы Президенты инициативасы жирлек Советы тарафыннан кире кагылган булса, жирлек башлыгын отставкага жиберу турындагы мәсьалә жирлек советы утырышы уздырылганның соң ике айдан да иртәрәк түгел, жирлек советының әлегә мәсьалә каралган утырышынан соң кабат каралырга мөмкин.

V бүлек. жирлекнең башкарма комитеты

49 нчы маддә. Жирлекнең башкарма комитеты жирлекнең жирле үзидарә башкарма-идарә органы

1. Жирлекнең башкарма комитеты Жирле үзидарәнең башкарма-идарә органы булып тора, ана әлегә устав белән жирле аһамияттәгә мәсьаләләренә хал итү вәкаләтләре һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән.

2. Жирлекнең башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыручы вәкаләтле орган булып тора. Муниципаль контрольне гамәлгә ашыручы вәкаләтле орган буларак жирлекнең башкарма комитетының оештыру структурасы, вәкаләтләре, функцияләре һәм эшчәнлек тәртибе, күрсәтелгән вәкаләтле органының вазифа затлары исемлеген һәм аларның вәкаләтләрен билгеләү жирлекнең муниципаль хокукый актларына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

3. Авыл жирлегә Башкарма комитетының рәсми исеме Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Щербенский авыл жирлегә башкарма комитеты.

4. Жирлекнең башкарма комитеты жирлек советына хисап бирә һәм контрольдә тотала.

5. Торак пунктның башкарма комитетында мөһер һәм бланк бар.

6. Жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясә бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

50 нче маддә. Торак пунктның Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы жирлек башлыгы тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлекнең башкарма комитеты структурасына керә: жирлек башлыгы Башкарма комитет житәкчесе, Башкарма комитет житәкчесе урынбасары, Башкарма комитетның башка вазифалы кешеләре.

51 нче маддә. Башкарма комитетның вәкаләтләре

1. Жирлекнең башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәп өлкәсендә:

- жирлек бюджеты проектын, жирлекнең социаль-икътисади үсешә стратегиясә проектын эшләүне тәэмин итә;

- жирлек бюджетын үтәүне, жирлекнең социаль-икътисади үсешә стратегиясенә гамәлгә ашыруны оештыра;

- авыл жирлеген комиссиясы социаль-икътисади үстөрү планнарын һәм программаларын үтәүне кабул итә һәм оештыра, шулай ук авыл жирлегенә икътисади һәм социаль өлкәсә торышын характерлаучы статистик күрсәткечләр жьоны оештыра һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясә Хөкүмәтә билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыра

2) муниципаль милек белән идарә итү, торак пункт территориясендәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- жирлекнең муниципаль милектә булган мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу, куллану, боерык бирү һәм арендау мәсьаләләрен хал итә;

- жирлек Советы карары белән билгеләнгән очракларда жирлек Советына муниципаль милекнең итләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм килештерүгә (раслауга) кертә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән торак пунктның икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр тәэин; торак пункт территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- жирлек советы билгеләгән тәртип буенча муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне тәэин, аларның эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибнә билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләренә финанслауны тәэмин итә, муниципаль учреждениеләренә һәм Предприятиеләренә үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьаләләрен хал итә, контракт янгезендә аларның житәкчеләрен билгели һәм биләгән вазифаларынан азат итә;

- муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлегенә финанс белән тәэмин итүне һәм муниципаль биремне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр белән финанс белән тәэмин итүне гамәлгә ашыра, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыра;

- 1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерциялә булмаган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

3) территориялә планлаштыру, жирне һәм башка табигый ресурсларны куллану, әйләнә-тирә табигый мохитне саклау өлкәсендә:

- Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексина ярашлы рәвештә, жирлекнең территориялә планлаштыру документлары, жирлекнең башка шәһәр төзелешә документациясә проектларын эшли һәм жирлек Советына раслау өчен кертә, аларны гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

- муниципаль милектә булган жирләрне рациональ файдалануны һәм саклауны планлаштыруны һәм оештыруны гамәлгә ашыра;

- торак пункт территориясендәге жир кишәрлекләрен законнарда билгеләнгән тәртиптә бирә һәм тартып ала;

- халыкка экологик хал турында хәбәр итә, әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларының гамәлләре турында тиешлә органнарга хәбәр итә;

4) Төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:

- муниципаль торак фондын тәэин һәм тотуну оештыра, аның исәбен алып бара, торак пункт территориясендә торак төзелешә өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

- торак пунктлар чикләрендә жирле аһамияттәгә автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегенә гамәлгә ашыра;

- халыкны элемтә хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

5) авыл хужалыгы һәм эшмәкәрлекне үстөрү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы жигештерүен үстөрүгә ярдәм күрсәтә;

- кече һәм урта эшкарлыкны үстөрү өчен шартлар тудыра;

6) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм халыкка башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- торак пункт чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, су чыгаруны, халыкны ятулык белән тәэмин итүне Россия Федерациясә законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

- халыкны жомәгат туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

- социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданның билгеләнгән тәртиптә исәпкә ала;
ял оештыру һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;
торак пункт территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыра, торак пунктта рәсми физкультура-саламәтләнделерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;
халыкның күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирскә керүен тәэмин итә;
ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жириәү урыннарын тәэмин итә;
торак пунктның архив фондларын формалаштыра;
7) төзекләндерү өлкәсендә:
каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән асырым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлек оештыра;
- торак пункт территориясен төзекләндерү буенча эшчәнлек оештыра;
-адреслашу объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, юкка чыгара, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирә (жириә эһәмияттәге автомобиль юлларынан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирә, мондый исемнәрен үзгәртә, юкка чыгара, мәгълүматны Дәүләт адрес реестрында урнаштыра;
8) гражданның хокукларын һәм ирекларын саклау, законлылыкны тәэмин итү, Халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән саклау өлкәсендә:
- торак пункт территориясендә законнарны, дәүләт хакимияте һәм жириә үзидарә органнары актларын үтәүне, гражданның хокукларын һәм ирекларын саклауны тәэмин итә;
- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән жириә үзидарә хокукларын бозучы судга яки арбитраж судында дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфалы затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның актларын шикаят итә;
гражданның һәм аларның жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы берләшмәләренә ярдәм күрсәтә;
халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыра;
-торак пунктлар чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;
үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы яки барлыкка килү турында вакытында хәбәр итүне һәм мәгълүмат бирүне тәэмин итә;
-муниципаль сайлаулар, жириә референдум, жириәк депутатын, жириәкнең сайлан куелган органы әгъзасын, жириәкнең сайлан куелган вазыйфалы затын чакырып алу буенча тавыш бирүне, жириәк чикләрен үзгәртү, жириәкне үзгәртпән кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник тәэмин итүне гамәлгә ашыра;
жыйылышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар үткәрү, спорт, тамаша һәм башка массакүләм иجتимагый чаралар оештыру белән бәйлә законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;
-торак пунктта терроризмның асылы һәм аның иجتимагый куркынычын аилату буенча, шулай ук гражданның терроризм идеологиясен кабул итмәүне формалаштыру буенча мәгълүмат-пропаганда чаралары оештыра һәм үткәрә, шул исәптән мәгълүмат материаллар, басма продукция тарату, аилату эшләре һәм башка чаралар үткәрү юлы белән;
муниципаль милкәтә булган яки жириә үзидарә органнары карамагындагы объектларның террорчылыкка каршы саклану тәләпләрен үтәүне тәэмин итә;
- торак пункт территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының милләтләре һәм конфессияләре татулыгын ныгытуга, телләрен һәм мәдәниятен саклауга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтләре (этника) конфликтларын профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра.
9) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:
- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра.
10) жириәкнең жириә үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган асырым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:
- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жириәкнең жириә үзидарә органнарына тапшырылган асырым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;
дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларын исәпкә ала һәм тиешле файдалануны тәэмин итә;
- тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен тиешле федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;
- жириәк Советы карарларына ярашлы рәвештә, жириәкнең жириә үзидарә органнары карамагындагы Матди ресурслардан һәм финанс чараларынан үзенең тапшырылган асырым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен остама файдалануны тәэмин итә;
11) башка вәкаләтләр:
- жириәк башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка тәэмин итүне гамәлгә ашыра;
- әлегә уставның 5 статьясындагы 1 өлешендәге 8-10, 17 һәм 20 пунктларында каралган жириә эһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү максатларында гражданның торак пункт өчен социаль эһәмиятле эшләрен (шул исәптән дежурлыкларны) ирскә нигездә башкаруга жәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра;
жириә эһәмияттәге мәсьәләләр буенча башка вәкаләтләрен гамәлгә ашыра, законнар, әлегә Устав, жириәк Советы карарлары белән жириәк советы яки банка жириә үзидарә органнары компетенциясенә кертелгән вәкаләтләрдән тыш.
2. Башкарма комитет жириә эһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрен хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрен гамәлгә ашыра:
торак пункт музейларын булдыра;
торак пунктта нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;
опска һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнаша;
торак пункт территориясендә жириә милли-мәдәни автономияләрен хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;
-Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтләре мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтә;
- торак пункт территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрен һәм учреждениеләрен мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнаша;
муниципаль янгын күзәтчелеген булдыра;
туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;
кеше хокукларын тәэмин итүне жәмәгать контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтә;
-инвалидларның иجتимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның иجتимагый берләшмәләре тарафынан «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә;
- гражданның торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондын торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фонды торак урыннарын бирә;
- торак пункт территориясендә яшәүче караучысыз хайваннары тоту һәм тоту буенча чаралар үткәрә;
- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында»Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра.

инвалидларның, сәләмәтлек мөмкинлекләре чикләнган кешеләрнең, адаптив физик культура һәм адаптив спортның Физик культурасын һәм спортны үстерүгә ярдәм күрсәтә;

- Россия Федерациясенен 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "кулланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча чараларны гамәлгә ашыру.

VI бүлек. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

52 нче маддә. Торак пунктның ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе даими эшләрчә, жирле финанс контроле үзидарәсенен коллегияль органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектлары һәм муниципаль берәмлекләренен контроль-хисап органнарын оештыруның һәм эшчәнлегенен гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм башка норматив законнар белән билгеләнә. Россия Федерациясенен хокукый актлары, поселок Советы тарафыннан расланган поселокның Ревизия комиссиясе турында нигезләмә, башка муниципаль норматив хокукый актлар белән.

Федераль законнарда билгеләнган очракларда һәм тәртиптә торак пунктның Ревизия комиссиясе ошмасын һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

53 нче маддә. Торак пунктның сайлау комиссиясе

1. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутатны, жирле үзидарәнен сайлап куелган органы әгъзасын, жирле үзидарәнен сайлап куелган вазифан затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртпән кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне эзерләүне һәм үткәрүне оештыра.

2. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль орган булып тора, ул жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына керми.

3. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирлек Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнган тәртиптә формалаштырыла.

4. Авыл жирлегә сайлау комиссиясенен вәкаләтләре биш ел тәшкил итә.

5. Жирлекнең сайлау комиссиясе 6 әгъзадан тора, хал иткүчә тавыш хокукы бар.

6. Жирлекнең сайлау комиссиясе эшчәнлеген финан белән тәэмин итү Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

7. Жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, анын эшчәнлегә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә устав белән койләнә.

8. Жирлек Советы мөражәгатә нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре ТР Аксубай муниципаль районы территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

54 нче маддә. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнары үзара хезмәттәшлегә нигезләре

1. Бу уставта билгеләнган вәкаләтләр бүленешә нигезендә, жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлекнең башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль рәвештә башкаралар.

2. Жирлек советы һәм жирлекнең башкарма комитеты жирлекнең икътисади һәм социаль үсешә процессын нәтижәле идарә итү һәм анын халкы мәнфәгатьләрендә законнарда, әлегә уставта билгеләнган формаларда үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм жирлекнең башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны алар имзаланганнан соң жиде көн эсендә бер-берсенә жиберәләр.

5. Жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты жигәкчәсе буларак, жирлек советына жирлек советының, жирлек башлыгының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкъдим белән мөражәгатә итәргә, шулай ук аларны суд тәртибиндә шикаяят итәргә хокукы.

6. Жирле үзидарәнен башка органнарының үзара эш итү тәртибен жирлек советы билгели ала.

55 нче маддә. Жирле үзидарә органнары арасындагы бәхәсләрне хәл итү

Жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр киешү процедураларын үткәрү юлы белән яки суд тәртибиндә хәл ителә.

VII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

56 нчы маддә. Юридик зат хокукларына ия булган жирле үзидарә органнары

Федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә юридик зат хокуклары жирлек советына һәм жирлекнең башкарма комитетына бирелә.

Башкарма комитет органнарын юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвә өчен нигез булып жирлек Советының муниципаль казна учреждениесе формасында тиешле орган булдыру турындагы карары һәм жирлек башкарма комитеты жигәкчәсе тәкъдимә буенча жирлек Советы тарафыннан анын турында нигезләмәне раслау тора.

57 нче маддә. Жирле үзидарә органнары юридик затлар буларак

1. Жирле үзидарә органнары һәм муниципаль органнар эшчәнлеген финан белән тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

2. Закон, әлегә Устав, жирлек Советы карарлары белән каралган очракларда жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

58 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финан белән тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

VIII бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

59 нчы маддә. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затларның эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләр

1. Азат ителмәгән нигездә эшләүче жирлек Советы депутатына жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашу, жирлек Советы йөкләмәләрен үтәү вакытында гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.
2. Үз вәкәләтләрен азат ителмәгән нигездә гамәлгә ашыручы жирлек башлыгы урынбасарына, әлеге Уставта каралган очракларда жирлек башлыгы вазифаларын башкарганда, жирлек башлыгының айлык акчалата түләвенң 90% күләмдә бүлүк түләнә.
3. Жирлекнең ревизия комиссиясе һәм жирлекнең сайлау комиссиясе агъзаларына әлеге органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, жирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

60 нчы маддә. Жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларының кагылысызлыгы гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлыгының хокукларын гарантияләү, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алуда, тентүдә, сорау алуда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук депутатларга, алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт бинасына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар кулланган элемент чаралары, аларга караган документлар федераль законнар белән билгеләнә.
2. Федераль закон нигезендә, жирлек Советы депутаты тавыш бирүдә әйтелгән фикер, позиция һәм аның статусына туры килгән башка гамәлләр очен, шул исәптән аның вәкәләтләре сорогы тәмамланганның соң, жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге положение жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыллаулар, яла ягулар яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозулар булган очракларга кагылмый.

IX бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӨ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗИЙФАИ ЗАТЛАРНЫҢ ЖАВАПЛИЫЛЫГИ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӨ КЕШЕЛӨРЕ, АЛАРНЫҢ ЭШЧӨНЛЕГЕН КОНТРОЛЬДӨ ТОТУ ҺӘМ КУЗӘТУ

61 нчы маддә. Жирлекнең жирле үзидарө органнары һәм вазийфаи затларының жаваплылыгы

Жирле үзидарө органнары һәм вазифаи затлары закон нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жавап бирәләр.

62 нчы маддә. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлыгы, жирлек халкы алдында жаваплылыгы жирлек халкының ышанычын югалту нәтижәсендә, хокуксыз карарлар кабул итү яки хокуксыз гамәлләр (гамәлсезлек) кылу нәтижәсендә, аларны суд тәртибидә раслау очрагында башлана.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, әлеге уставның 13 статьясында билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә жирлек халкы тарафыннан кире чакырылырга мөмкин.

63 нчы маддә. Жирле үзидарө органнары һәм вазифаи затларының дәүләт алдында жаваплылыгы

1. Жирле үзидарө органнарының һәм жирле үзидарө вазийфаи затларының дәүләт алдындагы жаваплылыгы тиешле суд карары нигезендә, алар Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституцион законнарны, федераль законнарны, Конституцияне (уставны), Татарстан Республикасы законнарын, муниципаль берәмлек уставын бозган очракта, шулай ук күрсәтелгән органнар һәм вазийфаи затлар тарафыннан аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкәләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмаган очракта кыла.

2. Жирлек Советын тарату, вазифасыннан азат итү һәм жирлек башлыгын отставкага жиберү нигезләре һәм тәртибе 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

64 нчы маддә. Жирле үзидарө органнары һәм вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы

Жирле үзидарө органнары һәм жирле үзидарө вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

X бүлек. жирлекнең муниципаль хокукий актлары

65 нчы маддә. Жирлекнең муниципаль хокукий актлары системасы

1. Муниципаль хокукий актлар системасына торак пункт керә:

- 1) жирлек уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар;
- 2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукий актлары;
- 3) әлеге Уставта каралган жирлек башлыгы, Башкарма комитет һәм жирле үзидарөнең башка органнары һәм вазифаи затларының норматив һәм башка хокукий актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар рөвешендә расмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукий актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлгә ия һәм бөтен жирлек территориясендә кулланыла. Башка муниципаль хокукий актлар әлеге уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирлек Уставының, әлеге Уставка, Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга һәм аларга ярашлы кабул ителә торган Татарстан Республикасы законнарына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кергү турында муниципаль хокукий актың каршылыгы рөхсәт ителми.

4. Жирле үзидарө органнары һәм вазифаи затлары кабул иткән муниципаль хокукий актлар жирлекнең бөтен территориясендә мәжбүри үтәлгән тиеш.

5. Муниципаль хокукий актлар гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукий акты кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарө органнары яки жирле үзидарө вазийфаи затлары тарафыннан, мондый органнар яки тиешле вазийфалар бетерелгән яки күрсәтелгән органнар яки вазийфаи затларының вәкәләтләре исемлегә үзгәртелгән очракта, туктатылырга мөмкин - жирле үзидарө органнары яки жирле үзидарө вазийфаи затлары тарафыннан, аларның вәкәләтләренә муниципаль хокукий акты гамәлдән чыгару яки туктатып тору вакытына тиешле муниципаль хокукий акты кабул итү (чыгару), шулай ук суд тарафыннан каралган; ә жирле үзидарө органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкәләтләрен гамәлгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия Федерациясенә вәкәләтле дәүләт хакимияте органы тарафыннан.

6. Норматив характерда булмаган муниципаль хокукий актың гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарө органы яки жирле үзидарөнең вазийфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкарлар хокукларын яклау буенча вәкәләтле вәкиленң Россия Федерациясе Эшкарлар хокукларын яклау буенча вәкәләтле вәкилләр турында Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәсен алган очракта күчкөзгән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында жирлекнең башкарма комитеты яки жирле үзидарөнең вазийфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшмәкәрләрнең хокукларын яклау буенча вәкәләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә жирлек Советы алар карар кабул иткән көннән соң өч көннән до сонга калмыйча хәбәр итсәргә тиеш.

7. Эшкарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләнмәләрен ачыклау максатларында эшкарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мөһимләренә кагылган муниципаль норматив хокукий актлар Татарстан

Республикасы Законаы нигезендә муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелүче экспертизага дучар ителә.

8. Муниципаль хокукий актларны үтәмәгән өчен гражданныр, оешма житәкчеләре, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары вазыйфай затлары федераль законнар һәм административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә жавашлы.

9. Муниципаль берәмлек оештыручы оешмаларның хокукий статусын билгеләүче кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышы муниципаль норматив хокукий актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка игълан ителгәннен соң) үз көченә керә.

66 нчы маддә. Гражданнырның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле эһәмияттәге мәсьәләләре хәл итү турыдан-туры торак пункт халкы тарафыннан жирле референдумда (гражданныр жыйынында) гражданнырның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр жирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен ошамә рәвештә муниципаль норматив хокукий акты кабул итү (чыгару) таләп ителсә, жирле үзидарә органы яки жирлекнен жирле үзидарә вазыйфай заты, аларның компетенциясенә әлегә акты кабул итү (чыгару) керә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннен алып 15 көн эчендә тиешле акты әзерләү һәм (яки) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш муниципаль норматив хокукий акт. Бу вакыт өч айдан артмаска тиеш.

3. Гражданнырның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукий акты чыгару срогың бозу жирлек башлыгың кире алу, жирлек Советы вәкаләтләрән вакытынан алда туктату өчен нигез булып тора.

67 нчы маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукий актларның төрләре

1. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү өчен түбәндәге муниципаль хокукий актлар чыгаралар:

1) торак пункт Советы торак пункт Советы карарлары;

2) жирлек башлыгы жирлек башлыгының карарлары һәм боерыклары;

3) жирлекнен башкарма комитеты жирлекнен башкарма комитеты карарлары һәм боерыклары.

2. Жирле үзидарәнен башка вазыйфай затлары әлегә уставларга, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль норматив хокукий актларга билгеләнгән вәкаләтләрә чикләрендә боерыклар һәм боерыклар чыгаралар.

68 нчы маддә. Муниципаль хокукий актлар әзерләү

1. Муниципаль хокукий актлар проектларын жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, Аксубай районы прокуроры, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнырның инициатив төркемнәрә, шулай ук жирлекнен аны алып бару мәсьәләләре буенча Ревизия комиссиясә кертә ала.

2. Муниципаль хокукий актлар проектларын кертү тәртибә, аларга кушылган документларның исемлегә һәм формасы жирлек Советы Регламенты һәм жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылышы муниципаль норматив хокукий актлар проектлары Татарстан Республикасы Законаы нигезендә муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелгән Жайлау йогынтысын бәяләргә тиеш.

Муниципаль норматив хокукий актлар проектларының жайлау йогынтысын бәяләү "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында"2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законаы нигезендә муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары (жирле үзидарә органнары вазыйфай затлары) тарафыннан үткәрелә.

4. Эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылышы муниципаль норматив хокукий актларга Экспертиза эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләмәләренә ачыклай максатларында үткәрелә.

5. Муниципаль норматив хокукий актларга экспертиза жирле үзидарә органнары (жирле үзидарә органнары вазыйфай затлары) тарафыннан "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында"2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законаы нигезендә муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнарында расланган планнарда ярашы рәвештә үткәрелә.

69 нчы маддә. Торак пункт советының хокукий актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагылдаләрне билгеләүче карарлар, жирлек башлыгың отставкага жиһәрү турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә устав белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Жирлек башлыгы тавышы жирлек Советы карарларын кабул иткәндә жирлек Советы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

3. Жирле салымнары һәм жыемнары билгеләү, үзгәртү һәм бетерүне, жирлек бюджеты акчаларының чыгымнары гамәлгә ашыруны күздә тоткан жирлек Советы карарлары жирлекнен башкарма комитеты инициативасы буенча яки аның нәтижәсә булганда гына жирлек Советы каравына кертеләргә мөмкин. Әлегә нәтижә жирлекнен башкарма комитетына карар проекты тапшырылганнан соң утыз көн эчендә жирлек Советына тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарларына жирлек башлыгы аларны кабул иткән көннен алып өч көн эчендә кул куя һәм әлегә уставта билгеләнгән тәртиптә басылып чыга (халыкка чыгарыла).

70 нчы маддә. Жирлек башлыгының хокукий актлары

1. Жирлек башлыгы законнарда, әлегә Уставта һәм жирлек Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләрә чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре, жирлек башкарма комитетының жирле эһәмияттәге мәсьәләләр һәм жирлекнен жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруга байле мәсьәләләр буенча карарлар һәм боерыклар чыгара, шулай ук жирлек Башкарма комитетының жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыклары.

2. Жирлек башлыгы әлегә устав белән «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законга, башка федераль законнарда ярашы рәвештә, аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм боерыклар чыгара.

71 нчы маддә. Муниципаль хокукий актларны бастырып чыгару (халыкка чыгару) һәм үз көченә керү тәртибә.

1. Жирлек Советы карарлары, эгәр карар үзе башканы билгеләмәсә, жирлек башлыгы тарафыннан имзаланганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Жирлек советының салымнар һәм җыемнар турындагы норматив хокукый актылары Россия Федерациясә Салым кодексына ярашлы рәвештә үз көченә керә.

Жирлек Советының жирлек уставын кабул итү яки әлегә уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарлары Федераль закон, әлегә устав белән билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, жирлек Башкарма комитетының хокукый актылары, эгәр актылар белән башкасы билгеләнгән булса, имзаланган көннән үз көченә керә.

3. Муниципаль берәмлек оештыручы оешмаларның хокукый статусын билгеләүче кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актылар, шулай ук жирле үзидарә органилары арасында төзәлгән торган килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка ыгълан ителгәннән соң) үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары булырга тиеш: аның исеме, имзалану датасы (жирлек Советы кабул иткән хокукый актылар очен шулай ук жирлек Советы кабул иткән дата), теркәлү номеры, хокукый актка кул куйган вазифа затын исеме, мөһер.

5. Жирлек Советының жирлек бюджеты турында, аны үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, аны гамәлдән чыгару һәм аның гамәлдә булуын туктату, аның үтәлеше турында хисап, жирле салымнар һәм җыемнар билгеләү турында карарлары, жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актылар, муниципаль хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, жирлек Советы тарафыннан имзаланганнан соң җиде көн эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш, анда Федераль закон белән чикләнган мәгълүмат бар.

6. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек Советы депутатын чакыртып алу, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртен кору, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсә буенча тавыш бирү турында норматив булмаган хокукый актылар һәм законнарға ярашлы рәвештә башка актылар мәҗбүри рәвештә бастырылырга (халыкка ыгълан ителергә) тиеш.

7. Закон яки әлегә Устав нигезендә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) мәҗбүри булмаган нормага каршы муниципаль хокукый актылар аларны чыгарган органнар яки жирле үзидарә вазифа затлары карары буенча бастырылырга (халыкка җиткерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка чыгарганда) муниципаль хокукый актының реквизитлары, район газетасы «Сельская новь» ның чыгу датасы, Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында урнаштыру датасы, торак пунктның мәгълүмати стендларында урнаштыру датасы күрсәтелә.

9. Муниципаль норматив һәм башка хокукый актыларны рәсми рәвештә бастырып чыгару аларның тулы текстын район газетасы «Сельская новь» да бастырып чыгару яки аларның тулы текстын Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында урнаштыру юлы белән башкарыла.

Өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый актылар Аксубай муниципаль районының рәсми сайтында, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында, Щербенский авыл җирлегенә мәгълүмати стендларында урнаштырылырга мөмкин.

10. Муниципаль норматив һәм башка хокукый актыларны халыкка җиткерү аларның тулы текстларын торак пунктлар территориясендәгә мәгълүмати стендларга урнаштыру юлы белән аларны гомуми мәгълүматка җиткерүдән гыйбарәт. Күрсәтелгән мәгълүмат стендлары саны, аларның урнашу урыннары жирлек Советы тарафыннан раслана һәм жирлек халыкның норматив һәм башка хокукый актылар тексты белән тоткарлыксyz танышу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш. Муниципаль норматив һәм башка хокукый актылар күрсәтелгән мәгълүмат стендларында алар урнаштырылган көннән алып 30 көн довамында булырга тиеш".

11. Муниципаль норматив хокукый актылар, шул исәптән жирле референдумда (гражданның җыенында) кабул ителгән хокукый актылар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актылар регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

72 нче маддә. Торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә эчтәләге

1. Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре-Россия Федерациясә законнары һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актылары, шулай ук Татарстан Республикасы норматив хокукый актылары нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүгә һәм төзекләндерү элементларына таләпләр, жирлек территориясен төзекләндерү буенча чаралар исемлеген, аларны үткәргән тәртибен һәм вакытлычалыгын билгеләүче муниципаль хокукый акт.

2. Торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләре торак пункт Советы тарафыннан раслана.

3. Торак пунктны төзекләндерү кагыйдәләре:

1) гомуми файдаланудагы территорияләренә тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, корымаларның, корымаларның фасадларының һәм саклагыч конструкцияләренә тышкы күренеше;

3) төзекләндерү элементларын проектка, урнаштыру, тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләре үткәргәннән соң;

4) торак пункт территориясен яктыртуны оештыру, биналарны, корымаларны, корымаларны архитектура яктыртуны кертеп;

5) торак пункт территориясен ашешләндрүне оештыру, шул исәптән торак пунктлар чикләрендә урнашкан газоннарны, чәчәк бакчаларын һәм үләнле үсемлекләр белән биләнгән башка территорияләренә булдыру, тоту, торгызу һәм саклау тәртибен;

6) мәгълүматны Торак пункт территориясендә урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткеләр, элмә такталар урнаштыру;

7) балалар һәм спорт мәйданчыкларын, хайваннарны йөртү өчен мәйданчыкларны, парковканы (парковка урышарын), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм тоту;

8) жауапкер коммуникацияләрен оештыру, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар;

9) күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә тоткарлыксyz хәрәкәттен тәмин итү максатыннан торак пункт территориясен төзекләндерү;

10) торак пункт территориясен җыештыру, шул исәптән кышкы чорда;

11) ягыр суларын агызуны оештыру;

12) жир эшләрен башкару тәртибе;

13) биналарның, корымаларның, корымаларның, жир кишәрлекләренә финанс, милекчеләре һәм (яки) башка законлы хужаларының (купфирлы йортлардагы милекчеләрдән һәм (яки) башка законлы милекчеләрдән тыш, алар астында жир кишәрлекләре барлыкка килмәгән яки мондый йортлар чикләре буенча төзелгән) янәшәдәге территорияләренә тоту да катнашуы;

14) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә янәшәдәге территорияләрдә чикләрен билгеләү;

15) авыл җирлеге территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү;

16) торак пункт территориясен төзекләндерү буенча чараларны гамәлдә ашыруда гражданның һәм оешмаларның катнашу тәртибе;

17) торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тотуны гамәлдә ашыру.

3. Татарстан Республикасы законы белән аерым муниципаль берәмлекләренә табигый-климат, географик, социаль-иқтисади һәм башка үзәнәкләреннән чыгып, торак пунктлар территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән көйләнә торган башка мәсьәләләр каралган.

XI бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ИҚЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

73 нче маддә. Торак пунктның иқтисади нигезе

1. Жирлекнен ыктысади нигезен муниципаль милектә булган милек, жирлек бюджеты асчалары, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

74 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке

1. Торак пункт милкендә булырга мөмкин:

- 1) жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән милек;
- 2) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очракларда жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «жирле үзидарә органнарын оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт Россия Федерациясендә үзидарәләр.
- 3) жирлек Советы карарларына ярашлы рәвештә жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәмин итү өчен билгеләнгән милек;
- 4) жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле эһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән милек;
- 5) федераль законнарға ярашлы рәвештә башка милек;

75 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке белән идарә итү, файдалану һәм аның белән идарә итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исемнән муниципаль милеккә Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә мөстәкыйль рәвештә ия булалар, файдаланалар һәм алар белән идарә итәләр.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә чигләштерергә, башка килешүләр төзәргә хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары муниципаль милек рәсстрин Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләнгән тәртиптә алып баралар.

76 нчы маддә. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Торак пункт муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, үзгәртә һәм оештыра һәм бетерә ала, хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хужалык жәмгыятьләр төзүдә катнаша ала. Оештыручының муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирле үзидарәнең вәкаләтле органнары башкара.

2. Оештыручының функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләренң максатларын, эшчәнлек шартларын һәм тәртибен билгелиләр, аларның уставларын раслыйлар, әлеге предприятиеләр һәм учреждениеләр житекчеләрен вазифага билгелиләр һәм вазифаларынан азат итәләр, әлеге Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә аларның эшчәнлеген турында хисаплар тиздәйтер.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек исемнән муниципаль казна учреждениеләренң йөкләмәләре буенча субсидияле жавап бирәләр һәм федераль закон белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә аларның үтәлешен тәмин итәләр.

77 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнарға ярашлы рәвештә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулданудан һәм хосусыйлаштырудан кәргән керемнәр авыл жәйрлеге бюджетына керә.

78 нче маддә. Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

XII бүлек. ТОРАК ПУНКТИНЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

79 нчы маддә. Торак пункт бюджеты

1. Торак пунктның үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты жирлек советының Муниципаль норматив хокукый акты формасында эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән керемнәр һәм жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр хисабына жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм аларга ярашлы рәвештә Россия Федерациясенң башка норматив хокукый актларында кабул ителә торган тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яки) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына жирлек бюджеты үтәлеше турында хисаплар тапшыралар.

80 нче маддә. Торак пунктта бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә башкарыла. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты, жирлек бюджетын раслау турында жирлек Советы карары, аның үтәлеше турында еллык хисап, жирлек бюджеты үтәлеше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка ыгълан ителергә) тиеш.

3. Жирле салымнар турында муниципаль норматив хокукый актларга үзгәртешләр кертү турында жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган, чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган жирлек Советына жирле бюджет турында карар проектын керткән көнгә кадәр 10 көннән да сонга калмыйча жирлек советының Муниципаль норматив хокукый актлары кабул ителергә тиеш, Чираттагы финанс елы һәм план чоры.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы нигезендә төзәлә.
6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның талапларен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм жирлек советының әлеге муниципаль хокукий акты нигезендә жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртіптә һәм срокларда төзәлә.
7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты проектының төзү:
Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәте талапларен) билгеләүче Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыйынына юлнамасы нигезләмәләре;
Татарстан Республикасы Президентының Татарстан Республикасы Дәүләт Советына Юлламасы;
торақ пунктның социаль-икътисади үсешен фаразлау;
жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенен төп юнәлешләре;
бюджет прогнозы (бюджет прогнозы проекты, бюджет прогнозы үзгәрешләре проекты) озақ вакытлы чорга;
дәүләт (муниципаль) программаларында (дәүләт (муниципаль) программалары проектларында, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында).
8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты турында карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренен гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, жирлек советының муниципаль хокукий акты (бюджет турында карардан тыш) белән билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.
9. Жирлек бюджетты турында карар белән:
- жирлек бюджетты керемнәренен Баш администраторлары Исемлеге;
- жирлек бюджетты дефицитын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлеге;
- чыгым төрләренен бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) яки бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары муниципаль программалары һәм эшчәнлекнең программа булмаган юнәлешләре, чыгым төрләренен төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яки) максатчан статьялары муниципаль программалары һәм эшчәнлекнең программа булмаган юнәлешләре), төп төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча бюджет ассигнованисләрен булу Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарын классификацияләү чыгымнары, шулай ук бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, жирлек Советының муниципаль хокукий акты белән билгеләнгән;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына чыгымнары ведомство структурасында бюджет чыгымнарын классификацияләүен бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгым төрләре буенча бюджет ассигнованисләрен булу;
- жамәгать норматив йөкләмәләрен үтәүгә юнәлтелгән бюджет ассигнованисләренен гомуми күләме;
- башка бюджетлардан алынган һәм (яки) Россия Федерациясе Бюджет системасының башка бюджетларына чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;
- план чорының беренче елына жирлек бюджеттының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләменен 2,5 проценттан ким булмаган күләмдә (максатчан билгеләнгән яки булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына гомуми күләменен 5 проценттан ким булмаган күләмдә торақ пункт бюджетты чыгымнары (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатлы билгеләнүләре булган);
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет дефицитын финанслау чыганаклары;
- Чираттагы финанс елыннан һәм һәр план чорынан соң киләсе елның I гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелгән;
- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә билгеләнгән һәм ана ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, жирлек советының Муниципаль норматив хокукий акты тарафыннан кабул ителгән жирлек бюджеттының башка күрсәткечләре.
10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты турында карар проекты план чорының расланган бюджетты күрсәткечләрен төгәлләп һәм төзәлгән торақ бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.
12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты турында карар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына:
муниципаль берәмлекнең бюджет һәм салым сәясәтенен төп юнәлешләре;
агымдагы финанс елының узган чорында торақ пунктның социаль-икътисади үсешенен алдан йомгаклары һәм агымдагы финанс елында торақ пунктның социаль-икътисади үсешенен көтелгән йомгаклары;
Чираттагы финанс елына һәм план чорына торақ пунктның социаль-икътисади үсешен фаразлау;
Чираттагы финанс елына һәм план чорына торақ пунктның консолициацияләнгән бюджеттының төп характеристикаларын (килемнәренен гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразлау, яки расланган урта сроклы финанс планы;
торақ пункт бюджетты проектына аңлатма язуы;
бюджетара трансфертларны булу методикасы (методика проектлары) һәм исәп-хисаплары;
Чираттагы финанс елыннан (Чираттагы финанс елы һәм һәр план чоры елы) соң киләсе елның I гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге һәм (яки) Чираттагы финанс елыннан һәм һәр план чоры елыннан соң киләсе елның I гыйнварына муниципаль тышкы бурычның югары чиге;
агымдагы финанс елына көтелгән бюджет үтәлешен баяләү;
Чираттагы финанс елына һәм план чорына муниципаль эчке бурычлар программасы проекты;
жирлек Советы, жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата жирлекнең башкарма комитеты белән фикер каршылыклары килеп чыккан очракта тәкъдим ителә;
бюджет керемнәре чыганаклары реестрлары;
Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән һәм ана ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлеге Уставта кабул ителгән башка документлар һәм материаллар.
Бюджет ассигнованисләрен муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программа юнәлешләре буенча булу бюджетты турында карар белән расланган очракта, бюджет турында карар проектына муниципаль программаларның паспортлары тапшырыла.
Әгәр бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованисләрен булу кушымтасын үз эченә алмаса, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованисләрен булу кушымтасы бюджет турында карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.
12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетты проектының төзү жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә гомуми ашырыла.
13. Жирлекнең башкарма комитеты жирлек советына чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет турында карар проектының агымдагы елның 15 ноябреннән да соңга калмыйча кертә.

14. Жирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны раслау тәртібе, жирлек советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән. Чираттагы финанс елының I гыйнварынан бюджет турында карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясә Бюджет кодексының 184I статьясы нигезендә күрсәткеләрен һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.
15. Жирлек бюджеты турында Карар I гыйнвардан үз көченә керә һәм финанс елының 31 декабрена кадәр гамалда, әгәр Россия Федерациясә Бюджет кодексында һәм (яки) жирлек бюджеты турында карарда башкасы каралмаган булса.
- Жирлек бюджеты турында карар билгеләнгән тәртіптә имзаланганнан соң ул көннән дә сонга калмыйча рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш.
16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының балансы булуын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамалга ашыру, дефицит күләме, муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча билгеләнгән федераль законнарының һәм Татарстан Республикасы законнарының үтәлешен тәэмин итә.
17. Торак пункт бюджеты керемнәре Россия Федерациясә бюджет законнарына, салымнар һәм жьемнар турында законнарга һәм башка мәжбүри түләүләр турында законнарга ярашлы рәвештә формалаштырыла.
18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясә Бюджет кодексында каралган формаларда башкарыла.
19. Жирлек бюджетының федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкәләтләрен финанслауга чыгымнарын гамалга ашыру, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очрактардан тыш, рөхсәт ителми.
20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясә Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.
- 81 нче маддә. Муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 05 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясәнен башка норматив хокукый актылары нигезендә гамалга ашырыла.
2. Муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу жирлек бюджеты акчалары хисабына башкарыла.
- 82 нче маддә. Торак пункт гражданнының үзара салым салу чаралары

1. Гражданнының үз-үзләренә салым салу чаралары дин гражданнының жирле эһәмияттәге конкрет мәсьәләләрен хәл итү өчен бер танкыр түләүләре алытыла. Гражданның үзара салым тәртібендә түләүләр күләме, аерым категория гражданныдан тыш, жирлектә яшәүчеләрен гомуми санының 30 процентынан артмаса тиеш булган (жирлек составына керүче торак пункт), алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин.
2. Әлеге статьяның I өлешендә күрсәтелгән гражданның бер танкыр түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда, ә «Россия Федерациясәнендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 06 октябренадә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясының I өлешендәге 4.1 пунктнада каралган очрактарда гражданныр жьенында хәл ителә.
3. Жирле референдумда Гражданнының бер танкыр бирелә торган түләүләрен жьно турындагы карар басылып чыккан жирлекнең башкарма комитеты:
 - референдум карарында каралган эшләрен башкаруны оештыра һәм әлеге карарда каралган тәртіптә жирлек халкы алдында аларның үтәлеше турында хисап бирә.
4. Гражданнының үзара салым акчалары жирлек бюджетының үз керемнәренә карый.
- 83 нче маддә. Торак пунктның муниципаль үзләштерүләре

1. Жирлек бюджеты дефицитын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында муниципаль эчке бурычларны федераль законнарда билгеләнгән тәртіптә башкарырга хокукы.
2. Муниципаль займствованияләрен жирлек исеменнән гамалга ашыру хокукы Россия Федерациясә Бюджет кодексына һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә жирлекнең башкарма комитетына карый.
3. Агымдагы финанс елы башына жирлек бюджеты акчаларының калдыклары агымдагы финанс елында жирлек бюджеты турында карар белән жирлек бюджеты дефицитын финанслауның күрсәтелгән чыганагы буларак каралган акчалардан артык күләмдә касса өзеклекләрен каплауга юнәлтелергә мөмкин.

84 нче маддә. Жирлекнең жирле бюджеты үтәлеше

1. Жирле бюджет Россия Федерациясә Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.
2. Жирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарының ведомствого буйсынуы нигезендә башкарыла.
3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шөхәс счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясә һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртіптә башкарыла.
4. Жирлек бюджетының үтәлеше жирлекнең жьелма бюджет рәсеме һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

85 нче маддә. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык булып тора.
2. Жирлекнең бюджет хисабы жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жьелма бюджет хисабы нигезендә төзелә.
3. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап жирлек Советы карары белән расланарга тиеш.
4. Жирлек Советына тапшырылганчы жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап тышкы тикшерүгә дучар ителә, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисабын тышкы тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә әзерләүне үз эченә ала.
- Жирле бюджет үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль берәмлекнең контроль-хисап органы тарафыннан муниципаль берәмлек вәкилләкләре органының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән тәртіптә, РФ Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, федераль законнарда билгеләнгән үзәнчәлекләрен исәпкә алып башкарыла.
5. Жирлекнең башкарма комитеты агымдагы финанс елының I апреленнән дә сонга калмыйча жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә әзерләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисабын тышкы тикшерү мәгълүматлары нигезендә I айдан артмаган срокта үткәрелә.
6. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә жирлекнең Ревизия комиссиясә тарафыннан жирлек Советына бер үк вакытта жирлекнең башкарма комитетына жиберелә.
7. Ел саен агымдагы финанс елының I маеннан да сонга калмыйча жирлекнең башкарма комитеты жирлек советына хисап финанс елында жирлек бюджеты үтәлеше турында карар проекты, жирлек бюджеты үтәлеше турында башка бюджет хисабы һәм Россия Федерациясә бюджет законнарында каралган башка документлар кушымтасы белән жирлек Советының хисап финанс елында жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисабын тапшыра.
8. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтижәләре буенча жирлек Советы жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек Советы жирлек бюджетты үтөлеше турында еллык хисапны кире каккан очракта, ул мөгълүматны дөрөс чагылдырмау яки тулы булмаган фактларны бетерү һәм 1 айдан да артмаган вакытка кабат ташыру өчен кайтарыла.

9. Жирлек бюджетты үтөлеше турында карар белән жирлек бюджетты үтөлеше турында хисап финансы өчен жирлек бюджетты үтөлеше турында хисап раслана, анда керемнәрнен, чыгымнарның һәм жирлек бюджетты дефицитының гомуми суммасы күрсәтелә.

Жирлек Советының хисап финансы өчен жирлек бюджетты үтөлеше турындагы карарына асырым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- жирлек бюджетты керемнәре бюджет керемнәре классификациясе кодлары буенча;
- жирлек бюджетты чыгымнарның ведомство структурасы буенча жирлек бюджетты чыгымнары;
- бюджет чыгымнарның классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча жирлек бюджетты чыгымнары;
- бюджет дефицитын финанслау чыганаclarын классификацияләү кодлары буенча жирлек бюджетты дефицитын финанслау чыганаclarы;

86 нчы маддә. Муниципаль финансы контроле

1. Муниципаль финансы контроле Россия Федерациясе бюджет законнарын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен көйләүче башка норматив хокукий актларны үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла. Муниципаль финансы контроле тышкы һәм эчке, алдан һәм аннан сонгысына бүленә.
2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финансы контроле Аксубай муниципаль районы Контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлегә булып тора.
3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финансы контроле Аксубай муниципаль районы Финансы-бюджет палатасының контроль эшчәнлегә булып тора.
4. Алдан контроль жирлекнен жирлек бюджеттын үтәү процессында бюджет бозуларын кисәтү һәм туктату максатларында башкарыла.
5. Алдагы контроль жирлек бюджетты үтөлеше нәтижәләре буенча аларның законлы үтәлешен, исәп-хисапның дөрөслеген һәм хисапчылыктын билгеләү максатыннан башкарыла.

XIV БҮЛЕК, ТОРАК ПУНКТ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ, ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

87 нче маддә. Торак пункт Уставы проекттын эзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртібе

1. Жирлек уставы проектты, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары проектты жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, район прокуроры, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, граждaннарның инициатив төркемнәре тарафыннан жирлек Советына кертелергә мөмкин.
2. Жирлек Уставы проекттын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекттын эзерләү өчен жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.
3. Жирлек уставы проектты, жирлек уставын кабул итү, жирлек уставына үзгәрешләр кертү турындагы мәсьәлә каралганчы 30 көннән да сонга кадимйча жирлек уставына үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль норматив хокукий акт проектты, жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән күрсәтелгән Устав проектты, күрсәтелгән муниципаль норматив хокукий акт проектты буенча тәкдирнәренә исәпкә алу тәртібен, шулай ук граждaннарның катнашу тәртібен бер үк вакытта бастырып чыгару (игълан итү) белән рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга шулай ук граждaннарның катнашу тәртібен алышуында. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт (игълан ителергә) тиеш аның фикер алышуында. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт проектты буенча тәкдирнәренә исәпкә алу тәртібен, шулай ук жирлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукий актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очракта граждaннарның аны тикшерүдә катнашу тәртібен рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.
4. Жирлек уставы проектты, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары буенча, аларны карау алдынан жирлек Советы утырышында әлеге уставка ярашлы рәвештә ачык тыңлаулар үткәрелә.

88 нче маддә. Торак пункт уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртібе

1. Жирлек Уставы проекттын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекттын карау жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә кинемдә ике укылышта башкарыла.
2. Жирлек уставы проектты, әлеге уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектты кабул ителгәннен сон, әлеге проект беренче укылышта жирлек башлыгы тарафыннан жирлек Советы депутатларына, хокук булдыру инициативасы хокукының башка субъектларына тәләтмәләр кертү өчен жиберелә.
3. Жирлек уставы, жирлек Советы карары уставка үзгәрешләр кертү турында жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше күпчелек тавыш белән кабул ителә. Өзгәр жирлек башлыгы жирлек Советы рәисе вәкаләтләрен башкарсa, жирлек башлыгы тавышы жирлек уставы, жирлек Советы депутаты тавышы буларак жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт кабул ителгәндә исәпкә алына.
4. Жирлек Уставын яңа редакциядә муниципаль хокукий акт белән жирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында язарга ярамый. Бу очракта жирлекнен яңа Уставы кабул ителә, ә әлек гамәлдә булган жирлек уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актлар жирлекнен яңа Уставы үз көченә кәргән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

89 нчы маддә. Торак пункт Уставының, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарның үз көченә керү тәртібе

1. Жирлек уставы, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары алар кабул ителгәннен сон жирлек башлыгы тарафыннан Муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы территориаль органына Федераль законда билгеләнгән тәртіптә дәүләт теркәве өчен жиберелә.
2. Жирлек уставы, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары дәүләт теркәвенән сон рәсми рәвештә басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш һәм Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының «Россия Федерациясендә норматив хокукий актлар» порталында рәсми рәвештә басылып чыккан (халыкка игълан ителгән) үз көченә керә (<http://pravo-minjust.ru>, <http://правоминюстрф>) Интернет мөгълүмат-телекоммуникация челтәрендә. Жирлек башлыгы теркәлгән жирлек уставын, жирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акты муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы территориаль органынан кәргән көннән алып жиде көн эшендә бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) тиеш.
2. Муниципаль берәмлек Уставына кертелгән һәм жирлек үзидарә органнары структурасын үзгәртүче үзгәрешләр һәм өстәмәләр, жирлек үзидарә органнары арасында вәкаләтләренә асеру (муниципаль берәмлек уставын федераль законнарга туры китерү очракларынан тыш, шулай ук вәкаләтләренә, вәкаләтләр срогын, жирлек үзидарәнен сайлан куелган вазыйфаи затларын сайлау тәртібен үзгәртүдән тыш), вәкиллек органнарының вәкаләтләре срогы тәмамланганнан сон үз көченә керә муниципаль берәмлек органнары, муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт кабул иткән.
4. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукий акт белән кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:
 - 1) жирлек советы рәисе һәм жирлек башлыгы тарафыннан имзаланган яки жирлек советы рәисе вәкаләтләрен башкаручы берүзе жирлек башлыгы тарафыннан имзаланган жирлек Советы карары;

2) жирлек Советы кабул иткэн һәм жирлек башлығы имзалаган аерым норматив хокукий акт. Бу очракта элге хокукий актта жирлек советының аны кабул итү турындагы карарына реквизитлар куела. Жирлек Советының мондый карарына күчеш положениеләрен һәм (яки) жирлек уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләрен үз көчөнә керүе турындагы нормаларны кертү рөхсәт ителми.